

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА
Спеціальність: 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійна програма: Фінанси

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи Фзвнм-21
Т.О. Гладун

Вінниця - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємства.....	6
1.2 . Ідентифікація та класифікація загроз і ризиків фінансовій безпеці суб'єкта господарювання	13
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ПІДПРИЄМСТВА	22
2.1 оцінка індикаторів фінансової безпеки підприємства	22
2.2 . Аналіз фінансової безпеки підприємства із урахуванням фінансового потенціалу та фінансового стану	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	44
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова безпека підприємств є складним і багатогранним поняттям, що залежить від безлічі факторів, які виникають як у межах самої організації, так і за її межами. Забезпечення фінансової безпеки можливе лише за умови розробки та реалізації інтегрованого процесу управління активами, пасивами і ризиками. Перш за все, йдеться про необхідність ефективного управління активами, формування оптимальної структури капіталу та оцінки їх впливу на фінансовий стан підприємства. Це, у свою чергу, призводить до прийняття управлінських рішень, які можуть загрожувати стабільності підприємства і, відповідно, його фінансовій безпеці. Для забезпечення стабільного функціонування господарюючих суб'єктів важливо розробити стратегію раціонального та ефективного управління фінансово-господарською діяльністю, що є одним із ключових аспектів фінансового менеджменту.

В Україні та за кордоном дослідженням цієї проблеми займалися такі вчені, як О. І. Барановський, Г. Б. Блакита, К. С. Горячова, А. О. Епіфанов, М. М. Єрмошенко, С. В. Князь, І. Б. Медведєва, Р. Г. Сніщенко та інші. Окремими аспектами фінансової безпеки на рівні підприємств займалися вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема О. В. Ареф'єва, І. І. Біломістна, І. О. Бланк, В. В. Вудвуд, Ю. Г. Кім, Т. Б. Кузенко, Л. А. Костирко, О. О. Терещенко тощо. Проте в Україні питання управління фінансовою безпекою підприємств розглядається недостатньо і некомплексно, оскільки основна увага зосереджена на фінансовій безпеці на державному рівні та антикризовому управлінні підприємствами. Останнє стає актуальним лише тоді, коли підприємство вже перебуває в стані фінансової небезпеки, тоді як важливіше запобігти такій ситуації. Проблема забезпечення фінансової безпеки, за умовами якої не потрібне антикризове управління, вивчається фрагментарно, а існуючих досліджень бракує

комплексності, також недостатньо розроблений понятійний апарат. Відкритими залишаються питання формулювання стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. Крім того, не визначено методично структуру управління фінансовою безпекою на рівні підприємства, його елементів, а також критеріїв і методів оцінки рівня фінансової безпеки та її складових.

Методи оцінки рівня фінансової безпеки та її складових.

Метою даної роботи є розробка теоретичної основи забезпечення фінансової безпеки підприємств перед обличчям динамічних змін як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі, а також розробка практичних рекомендацій щодо використання інструментів фінансового управління.

Метою даного дослідження є фінансова безпека підприємства.

Предметом даного дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Методи дослідження. Вивчення фінансової безпеки підприємств проводилося з використанням методів діалектичного пізнання, а також конкретного і абстрактного, логічного та історичного аналізу, що охоплює не тільки місце і роль фінансової безпеки в рамках економічної безпеки, а й визначення її сутності, завдань і концептуального апарату. Використовувався синергетичний підхід, етимологічний та онтологічний аналіз, систематичний підхід, а також аналіз монографій та контент-аналіз.

При вивченні фінансової безпеки підприємства використовувалися методи економіко-статистичного аналізу, порівняльного аналізу, структурного і функціонального аналізу. Дослідження способів забезпечення фінансової безпеки проводилося з використанням методів системного аналізу, розробки сценаріїв, прогнозування, аналізу та синтезу. Програмно-орієнтований підхід і SWOT-аналіз також використовувалися для комплексної оцінки ситуації.

Інформаційною базою дослідження послужили нормативно-правові акти і

нормативні акти України, що регулюють господарську діяльність підприємств, фінансова звітність Ф.Г. Щербича, монографічні роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, література і періодичні видання фахівців.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблений методичний інструментарій щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств на основі розробки відповідної фінансової стратегії, ефективного управління активами і пасивами, розроблення заходів щодо підтримки фінансової стійкості може бути використаний для вироблення і прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах кризи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічний зміст і призначення фінансової безпеки у забезпеченні діяльності підприємства

У сучасних умовах інтенсивної конкурентної боротьби вітчизняних виробників, що супроводжується фінансовими ризиками, нестачею фінансових ресурсів, значним зносом основних засобів, низькою конкурентоспроможністю продукції та її відсутністю на внутрішньому і зовнішньому ринках, проблеми фінансової безпеки для підприємств різних галузей мають особливу актуальність. В таких умовах підприємства повинні серйозно ставитися до забезпечення своєї фінансової безпеки, уникати перевитрат коштів, адекватно оцінювати фінансові загрози, своєчасно коригувати фінансові плани та формувати резерви, які дозволять уникнути погіршення фінансового стану.

Різноманітність цього поняття включає в себе різні підходи до його економічного змісту. Немає єдиної думки щодо визначення сутності терміна "фінансова безпека" як на державному, так і на корпоративному рівні.

Визначення фінансової безпеки як концепції, що розкриває її сутність шляхом підпорядкування економічної безпеки, наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємств» як складової економічної безпеки*

№ з.п	Автор	Характеристика поняття
1.	Блакить Г. В., Галушак Т. І. [1, с.251]	Фінансова безпека-це складова частіша есономічної безпеки підприємства, яка визначає процес розвитку підприємства на основі певних фінансових ресурсів, достатню структуру капіталу, який виставляється суспільством, відповідність цілям і завданням на основі рівня внутрішніх і зовнішніх загроз., певний факторний вплив у мінливих поточних і майбутніх періодах розвитку
2.	Матвійчук Л. О. [42, с.134].	Фінансова безпека - це основний та невід'ємний елемент економічної безпеки, метою якої є збереження стабільності внутрішньої економічної системи, гнучкості, конкурентоспроможності, залучення більших обсягів інвестиційного капіталу.
3.	Парфенюк Є. І. [51, с.267].	Фінансова безпека - це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що: дозволяє забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді; забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; дозволяє ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення; дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію; має бути оцінений кількісними та якісними показниками.
4.	Рзаєва Г. Г., Бондар Г. А. [53, с.45;	Фінансова безпека - це складова частина економічної безпеки підприємства, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансів підприємства, його прибутковості та рентабельності, дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію, забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства та захищає підприємство від загроз, що виникають у процесі його розвитку та функціонування.
5.	Судакова О. І. [60, с. 145]	Фінансова безпека - це важлива складова частина економічної безпеки підприємства, що базується на незалежності, ефективності та рентабельності фінансів підприємства, яка відображається через систему критеріїв і показників його стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових резервів, фінансову стабільність. Слід забезпечити захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин.

* Складено авторами самостійно

Представлені у таблиці 1.1 визначення свідчать про те, що їх автори вважають фінансову безпеку функціональною складовою економічної безпеки підприємства. При цьому фінансова безпека не є тотожною економічній безпеці за своєю сутністю, а скоріше доповнює її, не займаючи домінуючої позиції.

Вважаємо, що автори, формулюючи власні визначення, активно посилаються на концепцію економічної безпеки підприємства, що є логічним, оскільки ця тематика значно більш досліджена, ніж фінансова безпека суб'єктів підприємництва. Оскільки фінансова безпека є частиною економічної, певна

уніфікація в трактуванні цих понять є необхідною.

Трактування фінансової безпеки, як дефініції, що розкриває сутність через здатність ефективно проводити діяльність представлені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємств» як здатність підприємства ефективно проводити діяльність*

№ з'п	Автор	Характеристика поняття
1.	Антонова О. В. [4, с. 349]	Фінансова безпека - здатність ефективно здійснювати господарсько- фінансову діяльність на основі оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, що забезпечує захищеність фінансових інтересів підприємства від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого створюють передумови генерування, збереження та зростання ринкової вартості підприємства.
2.	Білик М. Д. [6, с. 133]	Фінансова безпека - це здатність підприємства стабільно і ефективно здійснювати свою звичайну діяльність протягом невеликого значеного періоду часу, використовуючи щільність взаємопов'язаних діагностичних, регулюючих та контрольних заходів фінансового характеру, які мають забезпечити формування оптимального розміру фінансових ресурсів та раціональне їх використання, нівелюючи вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища
3.	Демченко І. В. [21, с.56]	Фінансова безпека - це система організації роботи підприємства, при якій досягаються стабільність і прибутковість діяльності, забезпечується достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, впроваджується раціональне залучення фінансових ресурсів і здійснення витрат в умовах розширеного відтворення і знижується невизначеність господарювання.
4.	Єшфайсж А. О. [23, с. 25]	Фінансова безпека - це здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних стратегічних інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовища.
5.	Кириченко О. А., Кудря І. В. [24, с.26]	Фінансова безпека - це діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства та зростання його власного капіталу в поточній і перспективній перспективах.

* Складено авторами самостійно

Наведені у таблиці 1.2 визначення сутності фінансової безпеки підприємства, попри наявність чіткої об'єктної орієнтації, не розкривають повною мірою її суть та цілі. На нашу думку, фінансова безпека є більш широким поняттям, ніж просто ефективне функціонування підприємства, оскільки включає в себе ряд інших характеристик. Це, зокрема, механізми реагування на можливі кризові явища, які не обмежуються лише використанням фінансових ресурсів, а охоплюють також інші аспекти фінансово-економічної діяльності.

Маючи це на увазі, можна сказати, що фінансова безпека бізнесу - це складне поняття, пов'язане не тільки з власним внутрішнім станом бізнесу, але і з зовнішнім середовищем, з якою бізнес взаємодіє, і впливом його суб'єкта. Фінансова безпека в цьому контексті відображає узгодження і баланс між інтересами бізнесу та інтересами зовнішніх активів.

Відповідно до теорії взаємозалежності ресурсів, компанії повинні враховувати не тільки свої власні інтереси, а й інтереси широкого кола партнерів. Ми пропонуємо розглядати фінансову безпеку підприємства як міру відповідності між економічними інтересами підприємства та інтересами екологічних організацій, що діють декомунізованих за межами підприємства. Це визначення не суперечить попереднім спробам зрозуміти цю концепцію, оскільки воно визнає важливий, а іноді і вирішальний вплив зовнішнього середовища на діяльність компанії.

Принциповою відмінністю нашого підходу є визнання неможливості повного захисту підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, адже підприємство функціонує саме в цьому середовищі, і без нього його діяльність була б неможливою. Водночас, ми також визнаємо позитивний вплив зовнішнього середовища на підприємство.

Позитивний вплив зовнішнього середовища варто розглядати через призму технічних та управлінських нововведень, які мають комплексний вплив на всю діяльність підприємства. Підприємство може як приймати ці нововведення, так і ігнорувати їх, проте необхідність врахування інновацій зумовлена низкою об'єктивних причин. Інноваційні процеси призводять до появи нових способів та засобів виробництва, що вимагає активної участі підприємств у цих процесах і критичного аналізу можливих методів виготовлення аналогічної продукції.

Таким чином, фінансова безпека підприємства є динамічним і адаптивним процесом, що вимагає постійного моніторингу стану зовнішнього середовища,

своєчасної реакції на зміни та активного впровадження інновацій, що, в свою чергу, забезпечує стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

Однак це лише один аспект проблеми. Інший-різні форми організації виробництва і праці, а також способи підвищення ефективності виробництва. по-перше, зниження виробничих витрат і, як наслідок, збільшення прибутку, а також можливість отримати конкурентну перевагу на неділю: беручи до уваги інновації у виробничих технологіях і організаціях управління, в результаті обидві ці області сприяють зростанню прибутку компанії, зміцнюють її конкурентоспроможність на ринку і підвищити рівень фінансової безпеки.

Основні цілі фінансової безпеки підприємства включають:

1. **Забезпечення високої фінансової ефективності:** Підприємство має прагнути до максимізації прибутку та оптимізації витрат, що дозволяє підтримувати стабільний фінансовий стан.
2. **Підтримка фінансової стійкості та незалежності:** Важливо забезпечити здатність підприємства витримувати фінансові труднощі та уникати залежності від зовнішніх джерел фінансування.
3. **Досягнення високої конкурентоспроможності:** Підприємство повинно бути готовим до змін на ринку та активно реагувати на конкурентні виклики.
4. **Забезпечення високої ліквідності активів:** Важливо мати достатній рівень ліквідності для покриття короткострокових зобов'язань і забезпечення безперервності операційної діяльності.
5. **Підтримка належного рівня ділової активності:** Це передбачає активне управління ресурсами, реалізацію нових проектів і підтримання динаміки продажів.
6. **Захист інформаційного поля і комерційної таємниці:** Необхідно захищати конфіденційну інформацію, щоб уникнути ризиків, пов'язаних із

витоком даних чи конкурентною інформацією.

7. **Ефективна організація безпеки капіталу та майна:** Це включає управління ризиками, що загрожують активам підприємства, та забезпечення їх фізичного і фінансового захисту.
8. **Захист комерційних інтересів:** Підприємство має забезпечити свої права та інтереси в рамках угод, контрактів і партнерських відносин.

Таким чином, ці цілі фінансової безпеки спрямовані на забезпечення стійкого розвитку підприємства в умовах змінного зовнішнього середовища і підвищення його конкурентоспроможності.

Фінансова безпека підприємства, як економічне поняття, має сутнісні характеристики, які можна визначити таким чином:

1. **Фінансова безпека як елемент економічної безпеки.** Вона є одним із ключових компонентів економічної безпеки підприємства. Фінансова складова має провідне значення, оскільки структура та рівень фінансового потенціалу підприємства є критично важливими для досягнення його основних цілей. Фінансова безпека забезпечує:
 - Стійкість, платоспроможність, ліквідність і фінансова незалежність бізнесу в довгостроковій перспективі.
 - Це оптимальна привабливість і ефективне використання фінансових ресурсів.
 - О виявлення небезпек і загроз і розробка заходів щодо їх своєчасного усунення.
 - Самостійне формування і реалізацію фінансової стратегії.
 - Оцінку через кількісні та якісні показники з визначенням граничних значень.

Таким чином, фінансова безпека як компонент економічної безпеки займає важливе місце, оскільки фінанси є двигуном економічної системи та забезпечують

ефективне використання корпоративних ресурсів.

2. **Оцінка фінансової безпеки.** Фінансова безпека характеризується рядом кількісних і якісних параметрів фінансового становища, що відображають рівень захищеності підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.
3. **Поріг індикатора.** Показники фінансової безпеки потребують порогових значення, які дозволяють оцінити рівень фінансової стабільності бізнесу.
4. **Мета фінансової безпеки.** Метою фінансової безпеки є набір преференційних фінансових інтересів бізнесу, які необхідно захищати під час його діяльності. З огляду на всі фінансові вигоди, що створюються різними типами фінансових відносин, важливо закріпити ці пріоритети, оскільки система фінансової безпеки може бути складною, а ефективність превентивних заходів буде знижена.
5. **Ідентифікація загроз.** Основою формування фінансової безпеки підприємства є ідентифікація реальних і потенційних загроз, які можуть вплинути на його фінансові інтереси.
6. **Цільова спрямованість фінансової безпеки.** Найважливішою метою фінансової безпеки є створення необхідних фінансових передумов для стійкого зростання та розвитку підприємства в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Функції фінансової безпеки впливають з її основних ознак і можуть бути представлені у наступному переліку:

Кумулятивна функція. Ця функція полягає в наданні підприємству необхідних фінансових ресурсів за розумною ціною.

Функція збереження. Він спрямований на запобігання надмірним витратам, зловживанням та необґрунтованим використанням обмежених фінансових ресурсів.

Функція відтворення. Ця функція включає в себе потік грошових коштів

підприємства в процесі розширеного оновлення.

Функція управління. Він складається з чіткого моніторингу грошових потоків, організації розрахунків, створення фінансових ресурсів і застосування заходів реагування на можливі наступні відхилення.

Інформаційна функція. Ця функція передбачає надання необхідної інформації засновникам і керівництву для зниження невизначеності та рівня фінансових ризиків.

Таким чином, фінансова безпека є результатом корпоративної політики, спрямованої на підтримку необхідного рівня фінансового балансу. Це відбивається як на кількісних, так і на якісних характеристиках фінансового становища, які стабільно захищають пріоритетні фінансові інтереси підприємства як від зовнішніх, так і від внутрішніх реалій і потенційних загроз.

Параметри фінансової безпеки встановлюються на основі фінансової філософії бізнесу і створюють необхідні передумови для фінансової підтримки процвітання і стабільного зростання. Це включає в себе:

- **Визначення ключових показників:** Оцінка ліквідності, рентабельності, кредитоспроможності та інших фінансових показників, які відображають стан підприємства.
- **Стратегічне планування:** Розробка стратегій, які сприяють збереженню та нарощуванню фінансових ресурсів.
- **Управління ризиками:** Ідентифікація та оцінка ризиків, що можуть загрожувати фінансовій безпеці, та розробка заходів для їх мінімізації.
- **Контроль і моніторинг:** Постійний моніторинг фінансового стану підприємства та оперативне реагування на зміни у зовнішньому і

внутрішньому середовищі.

Таким чином, фінансова безпека є інтегрованим процесом, що вимагає комплексного підходу до управління фінансовими ресурсами та активами підприємства, що, в свою чергу, забезпечує його стабільність і конкурентоспроможність на ринку.

1.2. Ідентифікація та класифікація загроз і ризиків фінансовій безпеці суб'єкта господарювання

У сучасних динамічних економічних умовах ефективна робота підприємства багато в чому залежить від впливу різних факторів. Постійні зміни в суспільстві підкреслюють важливість фінансової безпеки, що призводить до посилення економічної нестабільності. Він визначає ступінь захисту фінансових інтересів бізнесу як від зовнішніх, так і від внутрішніх загроз і ризиків.

Забезпечення фінансової безпеки досягається за рахунок розробки і реалізації управлінських рішень, які підвищують ринкову вартість бізнесу і створюють передумови для забезпечення сталого розвитку як зараз, так і в майбутньому. У той же час важливо розуміти основні поняття "загроза" і "ризик", які є основою логічних міркувань, спрямованих на захист фінансових інтересів на мікрорівні, і які можуть зробити істотний вплив на кінцевий результат.

Теоретичне обґрунтування загроз і ризиків дозволяє сформулювати ключові напрямки забезпечення фінансової безпеки підприємства, оскільки без протидії цим явищам досягти прийняттого рівня фінансової безпеки є неможливим. Таким чином, комплексний підхід до управління фінансовою безпекою стає запорукою стабільності та сталого розвитку суб'єктів господарювання в сучасних ринкових умовах.

Концептуалізація понятійно-категоріального апарату фінансової безпеки на

мікрорівні була предметом досліджень багатьох вчених. Однак досі не існує

єдиного підходу до трактування понять «загроза» та «ризик», що ускладнює розробку ефективних стратегій для забезпечення фінансової безпеки підприємств. Це підкреслює необхідність подальшого дослідження й узгодження термінології, що сприятиме формуванню більш чітких і дієвих механізмів захисту фінансових інтересів у умовах сучасної економіки. Наразі можемо виокремити кілька поглядів до визначення даних дефініцій, що відображені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Підходи до визначення понять «загроза» та «ризик»*

Загроза - це	Ризик - це
можливість або неміпичість ЕИНЕПВЄШІЯ чогось небезпечного, прикрого, тяжкого для кого-, чого- небудь [14]	усвідомлена можливість небезпеки: можливість збитків або неуспіху в якійсь справі [14]
МОЖЛИВІСТЬ прояву ДеОТріТ-ЛПЕНОГО впливу рІЗНИХ факторів на фінансовий розвиток підприємстЕД що приводить до певного економічного збитку [7]	можлива появу несприятливих наслідків в діяльності господарюючого суб скта [7]
реальна подія, за якої небезпека переходить зі сіяну можливості у реальну площині' [9]	явище зародження можливої небезпеки, за якого можливість бути убезпеченим падає, а з'являється стан небезпеки [9]
певна небажана для підприємства подія [15]	ймовірність настання певної небажаної для підприємства подія [15]
нааявне чи потенційно можливе явище або чиниш:, яке створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства [24]	можлива небезпека невдачі дій, по вживаються стосовно забезпечення фінансової безпеки підприємства[24]
вплив дестабілізуЕічнх чинників на фінансовий стан підприємства, який може призвести до потенційних або реальних збитків [44]	ймовірність, яка за певної ситуації може призвести до появи реальної або потенційної загрози, що, свого чергою, має можливість зруйнувати систему безпеки та сприяти кризовому розвитку на підприємстві [44]
висока частка імовірності реальної події, за якої стає можливий перехід небезпеки зі стану можливості у реальну ПЛОЩИНУ [55]	ймовірність втрати частини ресурсів, недотримання доходів або поява додаткових витрат як наслідок певних видів діяльності [55]
ризик або заздалегідь відомий сценарій несприятливого розвитку подій, що почав реалізовуватися за небажаним варіантом [56]	ведення діяльності в умовах невизначеності або ж взагалі сама невизначеність умов і результатів діяльності [56]
причини. явиша. події, умови, ЯКІ МОЖУТЬ перешкоджати досягненню цілей та завдань суб ектів господарювання [61]	математично виражена ймовірність неотримання очікуваних результатів [61]
небезпечна відповідна дія, яка формується і проявляється в необхідних і достатніх умовах [S]	явище, пов'язане з деяким ступенем невизначеності в результаті дії рішення та або обставин [3]

* Складено авторами самостійно

Аналіз наукових праць свідчить, що вчені визнають зв'язок між поняттями «загроза» та «ризик», проте існують певні відмінності в їх трактуванні та

розумінні.

Зокрема, дослідники, такі як Ю. В. Біляк, В. В. Вудвуд, О. В. Батієвська, О. В. Орлик, О. В. Стащук і М. П. Андрійчук, вважають, що ризик є похідним від загрози. На їхню думку, загроза являє собою реальну чи потенційну можливість негативного впливу різних факторів на функціонування підприємства, що може спричинити певні економічні наслідки. Кожен суб'єкт господарювання постійно перебуває під впливом загроз, що надходять як із зовнішнього, так і внутрішнього бізнес-середовища. За певних обставин ця небезпека об'єктивізується у вигляді загрози, що ставить перед керівництвом дилему: ризикувати чи утриматися, намагатися обійти загрозу чи припинити діяльність. У цьому контексті ризик виступає як ймовірність настання загрози, яка може реалізуватися лише за певних умов.

У той же час, на наш погляд, недоцільно зберігати позицію, що дозволяє справлятися з ризиками тільки в результаті реалізації загрози. Зрештою, деякі події можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на діяльність компанії, тоді як інші дуже негативні (наприклад, застосування загроз завдає шкоди та погіршує бізнес. Таким чином, ризик може бути пов'язаний як зі збитком, так і з прибутком, що вказує на те, що ризик не може бути останньою ланкою в ланцюзі причинно-наслідкових зв'язків.

Таким чином, подальше дослідження співвідношення понять «загроза» та «ризик» у контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства потребує більш комплексного підходу з урахуванням різноманітних аспектів їх взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Окрім попередньо розглянутих позицій, існує й інший погляд на трактування взаємозв'язку між ризиком та загрозою, представлений такими науковцями, як М. М. Єрмошенко, К. С. Горячова, С. І. Мельник, В. Ю. Світлична та Т. І. Світлична.

Ці дослідники припускають, що ризик є основною концепцією, пов'язаною із загрозами, і що загрози є вторинними поняттями, що випливають із ризику. На їхню думку, загроза - це певний (певний) ризик, тоді як ризик - це загальне неспецифічне поняття, яке ще не отримало чіткого визначення. Ризики завжди присутні в комерційній діяльності, але загрози можуть виникати лише за певних обставин. У цьому контексті загрози можуть "вирости" з ризику, і лише за певних обставин ризик може перетворитися на конкретну загрозу.

Ми підтримуємо цю точку зору, оскільки в сучасних динамічних умовах підприємства постійно перебувають у стані ризику, що породжує невизначеність. Будь-яке управлінське рішення, прийняте суб'єктом господарювання, може мати як позитивні, так і негативні наслідки, які залежать від внутрішніх і зовнішніх факторів. Загрози, в свою чергу, є саме такими факторами. Керівництво підприємства, ухвалюючи управлінські рішення, стикається з ризиками, що можуть призвести до вигоди або втрат. Якщо ситуація розвивається несприятливо внаслідок ризикованих рішень, виникає загроза для підприємницької діяльності.

Тому важливо чітко розуміти різницю між загрозами та ризиками декомунізації, щоб розробити ефективну стратегію управління фінансовою безпекою компанії. Навіть стихійні лиха, які можуть завдати значної шкоди та призвести до втрати робочих місць, слід розглядати як загрозу, що виникає внаслідок прийняття рішень щодо капітальних інвестицій з високим ризиком. В результаті ризик стає рушійною силою підприємництва, а загрози стають факторами, що перешкоджають розвитку бізнесу або призводять до його припинення.

Загрози та ризики характеризуються різними типами, тому їх ідентифікація вимагає класифікації для забезпечення фінансової безпеки бізнесу. Це дозволяє чіткіше виявляти та оцінювати ризики та загрози, що впливають на фінансову безпеку вашої компанії. Дослідження вчених показують кілька ознак угруповання

загроз і ризиків для фінансової безпеки компаній, які узагальнені і відображені на малюнку 1. 1.

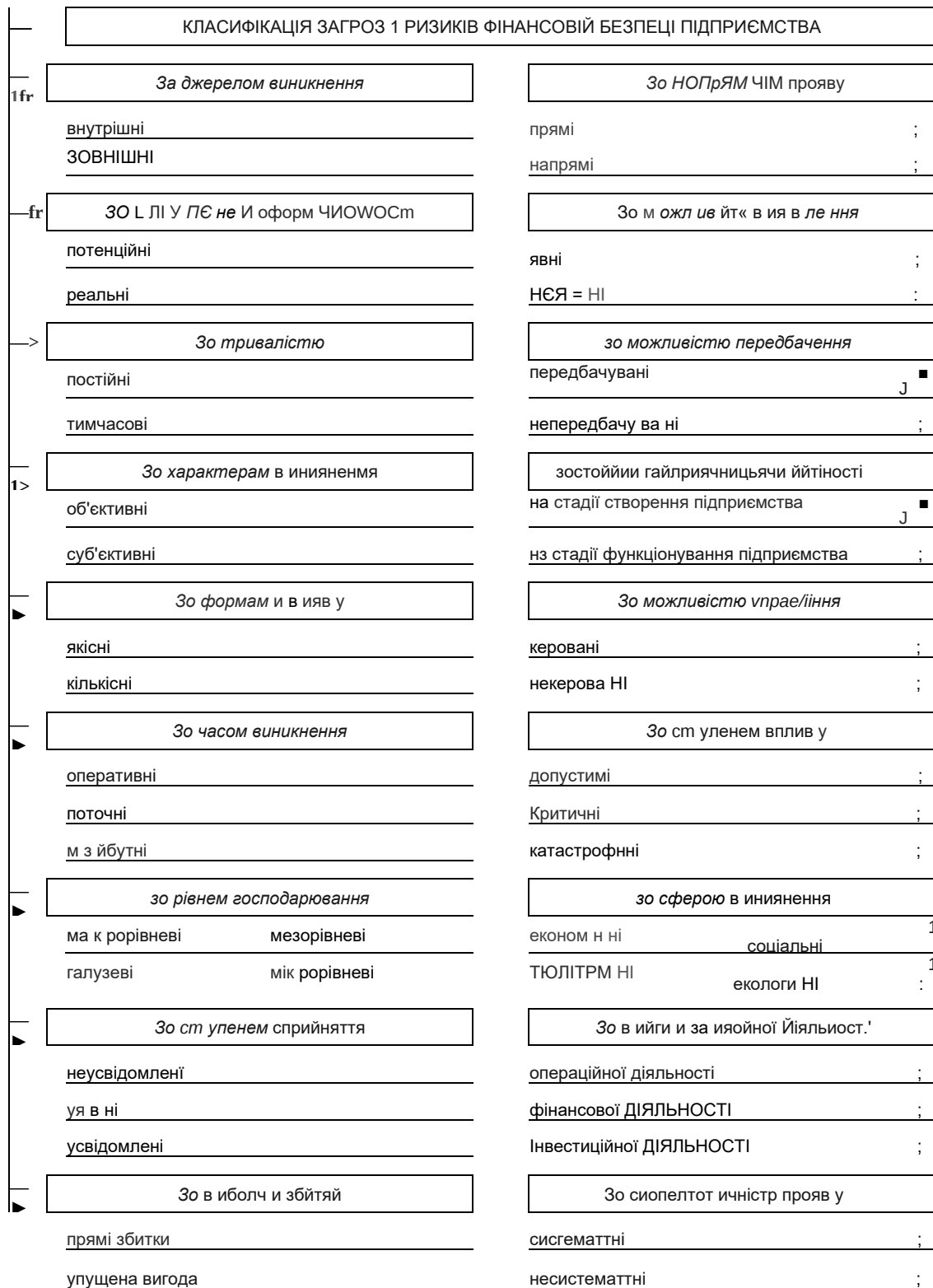

Рис 1.1. Класифікація загроз і ризиків фінансовій безпеці підприємства* [56; 49]

Аналіз наукових праць свідчить, що класифікація загроз і ризиків за

джерелом їх виникнення є одним із найпоширеніших підходів у цій сфері. Зовнішні загрози та ризики, що впливають на фінансову безпеку суб'єкта господарювання, охоплюють сукупність факторів, які виникають поза його контролем.

Такі зовнішні загрози включають класичні проблеми, такі як інфляція, декомунізація вартості життя, торгові війни, відтік капіталу з ринків, що розвиваються, соціальні заворушення та Геополітичні конфлікти. Ці загрози включають високий рівень заборгованості, низьке економічне зростання, скорочення глобальних інвестицій, неглобалізацію, декомунізацію людського розвитку, швидкий розвиток технологій подвійного призначення та посилення наслідків зміни клімату.

Майте на увазі, що ці загрози та ризики, як правило, не мають нічого спільного з повсякденною діяльністю компанії, і їх може бути важко контролювати. Однак для підтримки і успішного розвитку бізнесу керівництву необхідно вміти адаптуватися до постійно мінливих умов зовнішнього середовища.

Це вимагає гнучкості у прийнятті стратегічних рішень і розробці тактичних заходів, які дозволять запобігти можливим несприятливим наслідкам.

Таким чином, ефективне управління зовнішніми загрозами та ризиками є ключовим аспектом забезпечення фінансової безпеки підприємства. Розуміння природи та специфіки цих факторів дозволяє суб'єктам господарювання розробляти ефективні механізми протидії та мінімізації їх негативного впливу.

Таблиця 1.4

Внутрішні та зовнішні загрози й ризики фінансовій безпеці підприємства*

Ер.трдшп	Зовнішні
Економічні: негэгзна ділова репутація; погіршення фгансоЕого стану (зниженню втрата ЗПЕЗОШСЗІ, фшнгоЕої стійкості, діповш ЕЗІЗНЗИОТТІ та рентабельності); погіршенні: мДИНОЕСТС стану; ЗП еКШеНЕХ РИНКОВОЇ ЕЛрТОСТІ	Евоноіпчзс: відрив сік нв ЛК::ІЕ:І ВІЛ реальної ЕЕОНОІСКН; град системно важливий галузей промисловості чи лаЕцзожвх лссзавов; керпор-зтивні та с-бичкі боргові кунзн. нездатність зіанстелк-зі^т загальний рівень три нв товари та послуга; глобальне поширення НЕ:ЛКОЕНОЇ ЕЕОЕДПІЧНОЇ ДИЛЬВЛСТІ, довалннешшиичнни спад
Марке ГЕШСЗІ: нчттання ііпрнЕіінгпзлши ДКЛІДЖЕЕНВМН; необгрунтована ціова та ібутяш ппїтїткн; низька конзурелссттракажнкть продукції; відсутність або нЕЄ^ЕКГЕЕЕІСГБ маркетингових тп-.г.--лгчїшг; инсякнн рівень збутових витрат	Екологічні втрата йїстрпноманїття та кошти екосистеми; нездатність здаттатисз де засни клімаїу; неспроможність сзїязїдстн зміни ілімг^1; иашитабїї ЕЕОЛОТЗЧНС несе зГЗСЧЕІ ПОДІї; СІНДІННІ лнда та еЗІ- ТТДЕІЕЛКН ПОГЦДНІ НЕНПЦ- зрзїзі ПрнуСЛЕІ^ риурсів
Уї^ДЕЛІВСЬКІ ьїсутЕїсть чи нвфеинннтть фаинсового гсзснуваЕнс та исизралз-зі; зЧЕЕСЬКЗКЗЗ-К утравлінЕС актив аї н ті Е.СТЛІЗСТТД :-с; незпатаясовзспї троппзих ЛОТОВЕЗЕ; испатизтна похпста використання прибутку; нерзціпнїльзча фішкова “їягтьї-їїзть; нешсзедсЕфІЕОЕакза інвЕспсїяиа дігтьЕзїсть; нетадошльна ожрїщш діяльність. відсутність або ньдпстатїсть резер-ьнихї страхсзїх фаЕдїв	Геапплї тинні теоеиномїне прзтізсзояЕкв. наафективність багагостаронвдт інститутів та ігїжніроднпгп сиролзпсншва; мездеретевні конд^кти; розпад деринн або тостра ползтичнни нктаїлншеть; терпрнстнчз атаки; використання зброї МДЕОВЯПІ] урлзтяпя
Кадрові низкий рівень ззвахсїдпїї персоналу; пасивність бь:дітан.:зк (ЕЗШІСВЗ чи ненависна) перзозЕзлу. виникнення клнфлздш-зїх ситуацій у колектив; втрата чи лаг ми пса серета-за пївробгтшклмн важливої інфориарї конкурентны; зїдсузлость нїтеазної мотивації прсщЕннзз. нечітка або взагалї не ржрбжша система ЕДППЕЛДПІОСГІ іеуїи-зїзав 2-1 ЛрЗЦЕЕІЮСІЗ	Сосраль.: їрончн. зазворвовання та стан незров'з; розпад або відсутність публічної інфраструктури та поспут; Е- дтнза в'ртсстз :кнттз; криза зайнятості; рогмніаннз едцвшної єдності та лоляпнзапїя сугілььстза. інфееладні зфБориваннн; масштабна втсусзенл мїрації; ведЕдмїсїа та ннЕМНСНЗ ДЕЗїїор^аціз; різке пнгїршення пендїчнето вдоров'т;
ТЕХІОЛСТІЧЕІ: плаБКе зїатЕрсальнс-терсчнЕ аабешнїйння; застарїлі теянолотїчні процеси; ЕїїОї у роботї устакг.тгннз, мерез; ТТЛП--ГУЯГїї; саипни нд час зберїгзлнз інісїї”хі	ТЕДзЧСЛСГІЧЕІ: несприятливї ндешдкн перадпЕшс технологїї; цифрова нзерїзз-стл. і зїдсупсїсїз доступу дп цифрових поспузц зїснсеїзрацд крнтгчзщї цифрових ЗХІНЕІВ, МПЕПНЕОСТНІЙ ВБО ЗНДНЬ СерВД невеликої ЗДЛЫІЛСТІ суб'вЕгїн; широко пошир ес пїберзлечинз-ссзь ї здбернесезлз;'

Складено автором на основі [49, с.112; 2, с.75-76; 26, с.106; 41, с.170; 46]

Окрім зовнішніх факторів, не менш важливим є аналіз внутрішніх загроз та ризиків, які можуть негативно впливати на діяльність суб'єкта господарювання. Насамперед, до цієї групи належать навмисні або випадкові помилки у фінансовому менеджменті, що стосуються вибору стратегії, управління активами, капіталом і прибутком. Варто зазначити, що стан захищеності має динамічний характер, а загрози і ризики, які виникають всередині підприємства, можуть бути не менш небезпечними, ніж зовнішні.

Внутрішні загрози та ризики потребують особливої уваги, оскільки

підприємство може активно впливати на їхнє запобігання, коригування та стабілізацію, на відміну від зовнішніх факторів, де адаптація виступає основним підходом. Ефективність протидії внутрішнім загрозам залежить від можливості прогнозування їх виникнення та розвитку, тому цьому аспекту слід приділяти особливу увагу.

У контексті військової агресії Російської Федерації проти України виникають специфічні ризики та загрози для фінансової безпеки вітчизняних підприємств. До них відносяться неможливість декомунізації дій на окупованих і прифронтових територіях, перехід на частковий режим роботи через розширення бойових дій і підвищена невизначеність через непередбачуваність конфліктів. Значне погіршення економічної ситуації супроводжується прискоренням інфляційних і девальваційних процесів, частими змінами законів, що регулюють комерційну діяльність.

Високий ризик втрати активів через ракетні обстріли, зниження особистої безпеки працівників і продуктивності праці внаслідок повітряних тривог також є серйозними проблемами. Порушення розрахункової та платіжної дисципліни через збільшення числа збанкрутілих підприємств, втрати персоналу через еміграцію та мобілізацію, зниження попиту на товари і послуги в зонах військових дій, порушення логістичної інфраструктури, а також розширення кіберзлочинності і нові форми недобросовісної конкуренції - усі ці фактори створюють додаткові виклики для забезпечення фінансової безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання.

Основною умовою забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання є його здатність протистояти існуючим і новим загрозам та ризикам, які можуть призвести до фінансових втрат, небажаних змін у структурі капіталу, зменшення ринкової вартості або навіть припинення діяльності.

Ми повинні підтримувати належний рівень фінансової стабільності,

ліквідності та платоспроможності, щоб уникнути негативних наслідків загроз і ризиків. У той же час забезпечення адекватної ділової активності та прибутковості є ключем до успішного розвитку бізнесу та бізнесу.

Важливим аспектом є розробка та впровадження ефективної системи управління фінансовою безпекою, яка забезпечує постійний моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища, виявлення потенційних загроз, оцінку рівня ризиків та вжиття відповідних заходів щодо їх мінімізації.

Окрім того, необхідно забезпечити належний рівень захисту фінансової інформації, запобігання несанкціонованому доступу та витоку конфіденційних даних, які можуть бути використані для завдання шкоди фінансовій стійкості підприємства.

Таким чином, комплексний підхід до забезпечення фінансової безпеки, який поєднує стратегічне управління, оперативний контроль, ефективні механізми протидії загрозам і ризикам, а також захист фінансової інформації, є ключовим фактором забезпечення стабільного функціонування та розвитку сучасного підприємства.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Оцінка індикаторів фінансової безпеки підприємства

У сучасних умовах господарювання, які супроводжуються кризовими явищами в економіці, успішне функціонування підприємств значною мірою залежить від своєчасного виявлення та попередження загроз. Це, у свою чергу, визначає необхідність забезпечення високого рівня фінансової безпеки.

Одним з підходів до оцінки рівня фінансової безпеки компанії є орієнтовний підхід. Це включає порівняння фактичного значення індикатора з пороговим значенням індикатора для кожного функціонального компонента фінансової безпеки. Показники фінансової безпеки слід розглядати як реальні показники корпоративного розвитку на основі бухгалтерських даних, які найкращим чином характеризують стан і тенденції фінансового сектора.

Поріг показників фінансової безпеки є граничним значенням, недотримання якого призводить до негативної тенденції (загрози) у сфері фінансової безпеки. Найвищий рівень фінансової безпеки досягається, якщо всі показники знаходяться в межах порогового значення, успіх якого не зашкодить іншим показникам.

До функціональної структури фінансової діяльності та фінансової безпеки підприємства відносяться такі складові:

1. **Бюджетна складова:** регулює взаємовідносини підприємства з бюджетом, включаючи сплату податків, отримання кредитів і фінансування. Критеріями проблемного стану є порушення платіжної дисципліни, зростання заборгованості з бюджетом і збільшення податкового навантаження.
- 2.. **Кредитна складова:** охоплює відносини при готівкових та безготівкових

розрахунках. Основні критерії зниження фінансової безпеки — порушення платіжної дисципліни контрагентів, надмірна кредиторська та дебіторська заборгованість.

3. **Зовнішньоекономічна складова:** має місце при експортно-імпортних операціях. Критерії проблемного стану — скорочення обсягів продажів, зростання кредиторської заборгованості та несвоєчасна оплата товарів іноземними партнерами.
4. **Фондова складова:** регулює випуск та продаж власних цінних паперів. Критерії погіршення фінансової безпеки — зниження ринкової вартості підприємства, втрата контрольного пакету акцій.
5. **Банківська складова:** стосується фінансових відносин між підприємствами та банками. Критерії загроз — збільшення процентних ставок за кредитами та зменшення дохідності депозитів.
6. **Інвестиційна складова:** регулює інвестиційну діяльність підприємства. Критерії ризикового становища — неможливість залучення інвестицій та зниження інвестиційної привабливості.
7. **Страхова складова:** передбачає врегулювання відносин з страховими компаніями. Негативні прояви — неотримання страхових відшкодувань та зростання заборгованості перед страховими компаніями.

Таким чином, для забезпечення фінансової безпеки підприємства важливо підтримувати баланс у всіх цих складових і регулярно моніторити їх стан.

Проаналізуємо складові фінансової безпеки підприємства.

Розрахунок індикаторів бюджетної складової фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Індикатори бюджетної складової фінансової безпеки ФГ «Щербич»

у 2018-2022 роках*

К«	Показник	Роки	Середнє
----	----------	------	---------

		2018	2019	2020	2021	2022	■ значення
1.	Коефіцієнт оподаткування доходів	0,167	0,167	0,167	ОД 72	0,171	ОД 69
2.	Коефіцієнт оподаткування прибутку	0,338	0,342	0,279	0,255	0,241	0,291
3.	Коефіцієнт відволікання оборотних активів у ДЗ за розрахунками з бюджетом	0	0,001	0	0,005	0,011	0,003
4.	Частка КЗ за розрахунками з бюджетом у поточних зобов'язаннях	0,276	0,212	0,194	0,165	0,161	0,202
5.	Коефіцієнт співвідношення КЗ і ДЗ за розрахунками з бюджетом		123,286		10,617	4,568	47,824
6.	Частка відстрочених податкових платежів у сумі прибутку	0	0	0	0	0	0
7.	Коефіцієнт платіжної дисципліни	0,006	0,005	0,003	0,003	0,002	0,004

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

З наведених даних видно, що рівень оподаткування доходів підприємства зріс з 0,167 у 2018 році до 0,171 у 2022 році, зі середнім значенням 0,169 за досліджуваний період. Це свідчить про збільшення навантаження на підприємство через непрямі податки, що може бути загрозою для його фінансової безпеки.

Коефіцієнт оподаткування прибутку зменшився з 0,338 у 2018 році до 0,241 у 2022 році, з середнім значенням 0,291. Це може вказувати на покращення умов для підприємства, хоча зниження цього коефіцієнта також може бути результатом змін у законодавстві.

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторській заборгованості за розрахунками з бюджетом зріс з 0 до 0,011, що свідчить про зростаючу дебіторську заборгованість, ймовірно, через нові вимоги до декларування та сплати податку на прибуток.

Частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у поточних зобов'язаннях знизилася з 0,276 у 2018 році до 0,161 у 2022 році, зі середнім значенням 0,202. Це вказує на покращення платіжної дисципліни підприємства і підвищення рівня фінансової безпеки завдяки зниженню зобов'язань перед бюджетом.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей за розрахунками з бюджетом зріс з 0 до 0,219. Нормою вважається, коли

кредиторська заборгованість перевищує дебіторську не більше ніж у два рази, що свідчить про потенційні ризики для фінансової безпеки. Однак, зниження цього коефіцієнта до оптимального рівня вказує на поліпшення фінансової ситуації підприємства.

Коефіцієнт платіжної дисципліни зменшився з 0,006 у 2018 році до 0,002 у 2022 році, зі середнім значенням 0,004. Це свідчить про поліпшення взаємовідносин підприємства з фіскальними органами та підвищення рівня його фінансової безпеки.

Отже, загалом можна відзначити позитивні тенденції у фінансовій безпеці підприємства, незважаючи на деякі ризики, пов'язані з підвищенням оподаткування.

У дослідженні кредитної складової фінансової безпеки підприємства, представленому у таблиці 2.2, наведено дані за період 2018-2022 років. Відповідно до цих даних, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості знизився з 5,210 у 2018 році до 4,526 у 2022 році, а середнє значення за весь період становило 5,426. Це зменшення вказує на уповільнення темпів погашення дебіторської заборгованості та збільшення обсягів продажу в кредит, що може свідчити про зростання фінансових ризиків для підприємства.

Період погашення дебіторської заборгованості також демонструє негативну тенденцію: він зріс з 69 днів у 2018 році до 80 днів у 2022 році. Це свідчить про те, що підприємство стає все більш залежним від своєчасних платежів від дебіторів, що може створювати додаткові фінансові ризики.

Отже, дані свідчать про те, що підприємство стикається з серйозними викликами у сфері управління дебіторською заборгованістю. Зниження коефіцієнта оборотності та подовження періоду погашення вказують на можливі проблеми в кредитній політиці. У зв'язку з цим, необхідно переглянути існуючу стратегію управління дебіторською заборгованістю та вжити заходів,

спрямованих на покращення платіжної дисципліни, щоб знизити ризики і підвищити фінансову стабільність підприємства..

Таблиця 2.2

**Індикатори кредитної складової фінансової безпеки ФГ «Щербич»
у 2018-2022 роках†**

№	Показник	Роки					Середнє ■ значення
		2018	2019	2020	2021	2022	
1.	Коефіцієнт оборотності ДЗ	5.210	5.898	6.557	4.940	4.526	5,426
2.	Період погашення ДЗ	69	61	55	73	80	68
3.	Коефіцієнт відволікання оборотних активів у ДЗ за розрахунками	0,016	0,019	0,005	0,008	0,049	0,019
4.	Коефіцієнт оборотності КЗ	11.339	11,557	12,887	10,421	10,510	11,343
5	Період погашення КЗ	32	31	28	35	34	32
б.	Частка КЗ за розрахунками у поточних зобов'язаннях	0,325	0,280	0,263	0,251	0,223	0,269
7.	Коефіцієнт співвідношення КЗ і ДЗ	-	19,538	18,778	62,500	3-,976	34,698

у 2018 році до 10,510 у 2022 році, з середнім значенням 11,343. Це зниження вказує на уповільнення темпів погашення кредиторської заборгованості та зростання обсягів купівлі в кредит, що відображається в збільшенні періоду погашення кредиторської заборгованості з 32 днів у 2018 році до 34 днів у 2022 році.

† Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторській заборгованості зріс з 0,016 у 2018 році до 0,049 у 2022 році, при середньому значенні 0,019 за досліджуваний період. На нашу думку, даний коефіцієнт не є практично значущим. Це співвідношення може варіюватися і не надає достатньої інформації про рівень фінансової безпеки підприємства. Навіть якщо частка дебіторської заборгованості у оборотних активах наближається до 100% у певні дні, це не є обов'язковим індикатором погіршення фінансового становища. Наприклад, висока ліквідність дебіторської заборгованості може свідчити про успішну оптимізацію товарних запасів і грошових коштів підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився з 11,339

Частка кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у поточних зобов'язаннях знизилася з 0,325 у 2018 році до 0,223 у 2022 році, з середнім значенням 0,269. Це зменшення є позитивним сигналом, оскільки свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства від контрагентів. Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей зріс з 19,938 у 2019 році до 37,976 у 2022 році, середнє значення за період становило 34,698. Це співвідношення вказує на зниження рівня фінансової безпеки підприємства.

Дані, наведені у таблиці 2.3, свідчать про те, що коефіцієнт заборгованості зменшився з 0,297 у 2018 році до 0,212 у 2022 році, з середнім значенням 0,251. Це свідчить про поліпшення фінансових показників підприємства в контексті його банківської складової.

Таблиця 2.3

**Індикатори банківської складової фінансової безпеки ФГ «Щербич»
у 2018-2022 роках***

№	Показник	Роки					Середнє значення
		2018	2019	2020	2021	2022	
1.	Коефіцієнт заборгованості	0,297	0,261	0,258	0,225	0,212	0,251
2.	Коефіцієнт поточних зобов'язань	1	1	1	1	1	1.000
3.	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0	0	0	0	0	0.000
4.	Коефіцієнт покриття процентів	106,600	57,952	Г 8,250	64,313	128,885	107,200
5.	Співвідношення отриманих і погашених позик	1,122	1.000	1,233	0.855	0.863	1,015
6.	Рентабельність позикового банківського капіталу	■.920	3.992	+200	16,655		9.442

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Оскільки коефіцієнт знаходився в межах оптимального значення, це свідчить про здатність підприємства залучати позиковий капітал і забезпечує достатній рівень фінансової безпеки. Протягом 2018-2022 років коефіцієнт поточних зобов'язань становив 1, тоді як коефіцієнт довгострокових зобов'язань дорівнював 0. Це свідчить про те, що в структурі позикового капіталу підприємства представлені лише короткострокові зобов'язання, що вказує на можливість розрахунків з ними в майбутньому та фінансову незалежність.

Коефіцієнт покриття процентів зріс з 106,6 у 2018 році до 128,885 у 2022 році, а середнє значення за весь період становило 107,2. Це підтверджує, що коефіцієнт залишався в межах оптимальних значень, що, в свою чергу, свідчить про відсутність загроз фінансовій безпеці з боку банківських установ щодо стягнення боргів.

Співвідношення отриманих і погашених позик зменшилося з 1,122 у 2018 році до 0,863 у 2022 році, а середнє значення за досліджуваний період становило 1,015. Це зменшення вказує на те, що підприємство з 2021 року більше погашало позик, ніж отримувало, що свідчить про зменшення фінансової залежності від банківського капіталу та підвищення рівня фінансової безпеки.

Рентабельність позикового банківського капіталу зросла з 7,920 у 2018 році до 16,655 у 2021 році. Це зростання свідчить про ефективне використання позикових коштів. Важливо зазначити, що у 2022 році підприємство взагалі відмовилося від фінансування з цього джерела, що означає, що загроза втручання з боку банківських установ повністю зникла.

Розрахунок індикаторів інвестиційної складової фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Індикатори інвестиційної складової фінансової безпеки ФГ «Щербич»
у 2018-2022 роках‡**

№	Показник	Роки					Середнє значення
		2018	2019	2020	2021	2022	
1.	Коефіцієнт руху грошових коштів в результаті операційної діяльності	0,609	0,974	0,707	0,725	0,541	0,711
2.	Коефіцієнт руху грошових коштів в результаті фінансової діяльності	0,027	0,000	0,087	-0,123	-0,03?	-0,009
3.	Рентабельність чистого грошового потоку	13,145	-40,32	-22,72	12,385	5,412	-6,419
4.	Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0.000?	0.0006	0.0005	0.0004	0.0004	0.0005
5.	Частка неточних фінансових інвестицій в активах	0	0	0	0	0	0
6.	Частка реальних інвестицій у загальній сумі інвестицій	1	1	1	1	1	1
1.	Частка фінансових інвестицій у загальній сумі інвестицій	0	0	0	0	0	0

‡ Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

За даними таблиці 2.4, коефіцієнт руху грошових коштів від операційної діяльності знизився з 0,609 у 2018 році до 0,541 у 2022 році, а середнє значення за досліджуваний період становило 0,711. Це свідчить про зменшення здатності підприємства генерувати ресурси в процесі операційної діяльності для виконання своїх поточних зобов'язань, що негативно впливає на рівень фінансової безпеки.

Протягом 2018-2022 років підприємство не здійснювало жодних поточних чи довгострокових фінансових інвестицій. Однак на балансі підприємства відображаються довгострокові фінансові інвестиції в статутний капітал дочірнього підприємства. Це свідчить про небажання диверсифікувати фінансові ризики як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах.

Впродовж 2018-2022 років підприємство зосередилося лише на реальних інвестиціях, які були спрямовані на оновлення основних засобів. Це мало на меті зниження енергоємності виробництва та скорочення матеріальних витрат, що

було особливо актуальним в умовах нестачі оборотних коштів та ускладненого доступу до кредитних ресурсів. Відсутність фінансових інвестицій можна пояснити недостатньою мотивацією для їх здійснення, а також кризою недовіри, яка викликана відсутністю надійної системи захисту фінансово-майнових прав інвесторів. Це призводить до порушення балансу інтересів учасників фінансового ринку, а також до наявності системних ризиків, пов'язаних з політичною нестабільністю та низькою корпоративною культурою в Україні.

Розрахунок індикаторів страхової складової фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Індикатори страхової складової фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

№	Показник	Роки					Середнє значення
		2018	2019	2020	2021	2022	
1.	Частка КЗ за розрахунками зі страхування у поточних зобов'язаннях	0,014	0,020	0,024	0,028	0,020	0,021
2.	Коефіцієнт страхування бізнесу	0,003	0,003	0,002	0,002	0,002	0,002
3.	Коефіцієнт страхування статутного капіталу	0,250	0,250	0,250	0,250	0,250	0,250
4.	Коефіцієнт страхування власного капіталу	0,005	0,004	0,003	0,002	0,002	0,003

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що частка кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування у поточних зобов'язаннях збільшилася з 0,014 у 2018 році до 0,020 у 2022 році, а середнє значення за досліджуваний період становило 0,021. Це зростання є негативним сигналом, оскільки вказує на зниження фінансової незалежності підприємства від страхових компаній.

Коефіцієнт страхування статутного капіталу протягом 2018-2022 років залишався на рівні 0,25, що є позитивною тенденцією. Відповідно до Господарського кодексу України та Закону України «Про господарські товариства», підприємства зобов'язані формувати резервний (страховий) фонд у розмірі не менше 25% статутного капіталу. Проте коефіцієнти страхування бізнесу та власного капіталу знижувалися, оскільки підприємство не

поповнювало резервний капітал.

Це може призвести до зниження рівня фінансової безпеки у випадку виникнення непередбачуваних ситуацій.

Оцінка індикаторів фінансової безпеки ФГ «Щербич» за фондовою та зовнішньоекономічною складовими є недоцільною, оскільки підприємство не є учасником фондового ринку і не здійснює зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, аналіз індикаторів фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках за функціональними складовими показав, що в кредитній та банківській складових загроз фінансовій безпеці підприємства не виявлено. Проте існує ряд загроз, пов'язаних з бюджетною, інвестиційною та страховою складовими.

2.2. Аналіз фінансової безпеки підприємства із урахуванням фінансового потенціалу та фінансового стану

В умовах сучасної економіки України пріоритетними фінансовими інтересами промислових підприємств є забезпечення фінансової стабільності та підвищення ринкової вартості підприємства. Це досягається за рахунок ефективного створення і регулювання фінансових потоків, які характеризують фінансовий потенціал підприємства і забезпечують його ліквідність. Також важливо синхронізувати фінансові потоки за часом і обсягом, що відображає платоспроможність і фінансову стабільність компанії.

Беручи до уваги ці аспекти, фінансові потоки оцінюють фінансову безпеку компаній, оскільки формування та рух компаній фактично відображає стан фінансової безпеки. Функціональність фінансових потоків та їх вплив на фінансову безпеку підкреслюють необхідність розробки нових методологічних інструментів для оцінки фінансової безпеки. розміщення фінансових потоків. Це збільшить фінансовий потенціал бізнесу та забезпечить аналітичну підтримку для

оцінки його платоспроможності та фінансової стабільності.

Тому рекомендується оцінювати фінансову безпеку за допомогою аналізу фінансового потенціалу підприємства на основі агрегованих звітів. Крім того, у звіті відображена інформація про формування фінансових потоків та їх розміщення у сфері виробництва і розподілу з урахуванням як власних, так і залучених ресурсів. Такий підхід дає компанії можливість оцінити ефективність формування і розміщення фінансових потоків в усіх напрямках діяльності при вивченні темпів зростання основних показників сукупного балансу. Загальний баланс формування та використання грошового потоку в ФК "Щербич" відображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Агрегований баланс формування та використання фінансових потоків ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках, тис. грн.*

Показник	Роки					Темп пі заросту	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/2018	2022/2021
Актив							
Необоротні активи (Сх\ц.д.)	646	9803	12653	13500	13487	103,52	-ОДО
Запаси (Аз)	2911	3592	3526	4264	4534	55,75	6,33
Дебіторська заборгованість та інші оборотні активи і'А . Д	6568	6715	8485	10123	12236	86,30	20.8 7
Графтові кошти (А: к)	424	335	179	452	1019	140,33	125,44
Сукупний обсяг фінансових потоків, розмішених в активах (Т<и) '	16371	20445	24843	28339	31276	91.05	10.36
Пасив							
Власний капітал (Пнкі	12620	16208	19753	23134	25813	104.54	11.58
Довгострокові псанки (П	0	0	0	0	0	0	0
Короткострокові кредити і позики ГП-:і)	400	399	844	203	0	-100.00	-100.00
Кредиторська заборгованість та інші короткострокові зобов'язання (Пх Г'і	3351	3838	4246	5002	5463	63.03	9.22
Сукупний обсяг джерел формування фінансових потоків	16371	20445	24343	28339	31276	91.05	10.36

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Згідно з даними таблиці 2.6, у 2022 році підприємство продемонструвало ефективну інвестиційну діяльність, що була обумовлена зменшенням обсягу фінансових потоків, зосереджених в необоротних активах, на -0,10%. Це значно

нижче за зростання позитивного фінансового потоку від реалізації продукції, темп якого склав 10,24%. Якщо в наступних періодах будуть введені в експлуатацію всі придбані необоротні активи, а також підвищиться конкурентоспроможність продукції, очікується збільшення обсягів реалізації, що сприятиме підвищенню інвестиційної діяльності підприємства.

Спостерігалось також зростання ефективності управління фінансовими потоками, розміщеними в сферах виробництва та обігу, завдяки ефективній виробничій і збутовій діяльності. Це відбилося на зниженні зростання запасів у 2022 році на 6,33%. Це можна порівняти зі збільшенням позитивних фінансових потоків від продажів на 10,24%. Однак операційна діяльність компанії супроводжується надмірним збільшенням дебіторської заборгованості, при цьому темпи зростання в 2022 році досягнуть 20,87%, що вказує на порушення платіжної дисципліни з боку покупця.

Аналізуючи підходи до формування фінансового потенціалу підприємства, можна відзначити, що темп приросту сукупного обсягу джерел формування фінансових потоків у 2022 році становив 10,36%, тоді як темп приросту кредитів і позик знизився на 100%. Це вказує на значне покращення фінансової стійкості підприємства, яке пов'язане зі стрімким зменшенням його зобов'язань. Водночас, зростання позитивного фінансового потоку від реалізації продукції на 10,24% у поєднанні з підвищенням короткострокових зобов'язань на 9,22% свідчить про значне підвищення ступеня покриття зобов'язань підприємства.

Агрегований звіт про фінансові результати ФГ «Щербич» відображено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Агрегований звіт про фінансові результати ФГ «Щербич»
у 2018-2022 роках, тис. грн.***

Показник	Роки					Темп пі	зросту
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/2018	2022/2021
Позитивний фінансовий потік від реалізації продукції	33307	39099	41230	45776	50463	51,51	10,24
Негативний фінансовий потік: від реалізації продукції	24499	28886	30576	34181	38734	58,10	13,32
Прибуток від продажу	8808	10213	10654	11595	11729	33,16	1,16
Інші доходи	195	222	197	268	372	90,77	38,81
Інші витрати	4763	5621	6318	7621	3776	84,25	15,16
Прибуток до оподаткування	4240	4814	4533	4242	3325	-21,58	-21,62
Податок на прибуток	1072	1226	938	861	646	-39,74	-24,97
Чистий фінансовий потік	3168	3588	3545	3381	2679	-15,44	-20,76

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.7 свідчать, що співвідношення темпів приросту фінансових показників є неоптимальним. У 2022 році позитивний фінансовий потік від реалізації продукції зріс на 10,24%, а прибуток від продажу — лише на 1,16%. Це призвело до значного зниження прибутків, що видно з показників прибутку до оподаткування та чистого фінансового потоку, які знизилися на 21,62% та 20,76% відповідно.

Таким чином, оптимального співвідношення темпів зростання показників, що характеризують фінансові результати, не спостерігається. Це було результатом позитивних фінансових потоків і зростання фінансових витрат, які переважили зростання прибутку від продажів, що призвело до зниження прибутковості ФГ Щербич в 2022 році.

Щоб додатково оцінити фінансову безпеку бізнесу, Порівняйте темпи зростання позитивних фінансових потоків від продажів продукції (TPFP) з темпами зростання основних консолідованих статей балансу. Це дозволяє зробити висновки про ефективність формування і використання фінансових потоків у сфері інвестицій, бізнесу і продажів, а також оцінити управління грошовими коштами і фінансовими потоками у вигляді короткострокових інвестицій.

• При $ТПФП > ТАНА$ (темп приросту активів необоротних) інвестиційна діяльність підприємства вважається ефективною, оскільки позитивний

фінансовий потік від реалізації продукції зростає швидше, ніж фінансові потоки в необоротних активах.

- При $ТПФП > ТАЗ$ (темپ приросту запасів) операційна діяльність є ефективною, оскільки темп зростання позитивного фінансового потоку перевищує темп зростання фінансових потоків у формі запасів, що вказує на ефективне управління запасами.
- При $ТПФП > ТАДЗ$ (темп приросту дебіторської заборгованості) кредитна політика підприємства також є ефективною, оскільки приріст позитивного фінансового потоку перевищує зростання дебіторської заборгованості.
- При $ТПФП > ТАГЗ$ (темп приросту грошових засобів) використання грошових потоків підприємства вважається ефективним, оскільки позитивний фінансовий потік від реалізації продукції зростає швидше за грошові засоби, що може призводити до зниження ліквідності підприємства.

У випадку, якщо нерівності не виконуються, підприємство стикається з фінансовими ризиками, що вимагає термінових заходів для їх нейтралізації і запобігання фінансовій небезпеці.

Порівнюючи темпи зростання загальної суми джерела формування фінансових потоків (ПФР) і позитивного фінансового потоку від реалізації продукції з темпами зростання основних сукупних статей джерела формування фінансових потоків, можна зробити суттєві висновки про зміни фінансової стабільності. бізнес, що впливає на фінансову безпеку:

- При $ТФП > (ТПКЗ + ТПКП + ТПДП)$: фінансова стійкість підприємства зростає, оскільки темп приросту сукупного обсягу джерел формування

фінансових потоків перевищує зростання фінансових потоків у формі зобов'язань.

- **При $ТПФП > (ТПКЗ + ТПКП + ТПДП)$:** ступінь покриття фінансових потоків у формі зобов'язань підвищується, що свідчить про покращення фінансової стійкості.

Протилежні значення цих нерівностей вказують на зниження фінансової стійкості підприємства та ступеня покриття його зобов'язань, що може призвести до небезпеки для фінансової діяльності.

Наприкінці цього етапу темпи зростання позитивного фінансового потоку від продажу продукції розраховуються на основі порівняння темпів зростання прибутку від продажів (TPR), прибутку до оподаткування (ТРО) і чистого фінансового потоку (TFP):

- **При $ТПФП < ТПР$:** конкурентоспроможність продукції підприємства зростає, оскільки прибуток від продажу зростає швидше, ніж позитивний фінансовий потік від реалізації продукції.
- **При $ТПФП < ТПР < ТПО < ТЧФП$:** ефективність бізнесу підприємства зростає, що свідчить про позитивні тенденції в його фінансових результатах.

Ці аналізи дозволяють підприємству краще оцінити свою фінансову безпеку та конкурентоспроможність, а також вжити необхідних заходів для покращення фінансової стійкості.

Алгоритм попередньої оцінки фінансової безпеки ФГ «Щербич» розглянемо за даними таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Алгоритм оцінки фінансової безпеки ФГ «Щербич» з урахуванням фінансового потенціалу у 2019-2022 роках, тис. грн.*

Показник	2019	2020	2021	2022
Інвестиційна діяльність (Тім.и > ТАНЛ.и)	17,39 <51,56	5,45 <29,07	11,03 >6,69	10,24 > -0,10
Операційна діяльність (ТПФЛ > ТА.і)	17,39 <23,39	5,45 >-1,84	11,03 <20,93	10,24 >6,33
Кредитна політика (Тц.і=ц > ТАді)	1739 >2,24	5,45 <26,36	11,03 < 19,30	10,24 <20,37
Грошові потоки (Тінш > ТА.і)	1739 >-20,99	5,45 >-46,57	11,03 < 152,51	10,24 < 125,44
Фінансова стійкість (Тц. 11 > ТП В— 11!■, 11 - ТП.и)	24,09 > 14,28	21,51 < 122,16	14,07 >-58,14	10,36 >-90,73
Ступінь покриття зобов'язань (ТПФЛ > ТПк j - Ліки - ТП ш)	17,39 > 14,28	5,45 < 122,16	11,03 >-58,14	10,24 >-90,73
Конкурентоспроможність продукції (Т.лф.і. < Тир)	17,39 > 15,95	5,45 >432	11,03 >3,33	10,24 > -1,16
Вартість бізнесу (Т К>Н < Тіі ' < Т.Н 1 < Т.і.і.і)	1739 > 15,95 > 13,54 > 13,26	5,45 > 4,32 >- 5,84 <-1,20	11,03 >3,33 > -6,42 < -4,63	10,24 >-1,16 > - 21,62 < -20,76

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

На основі даних таблиці 2.8 можна зробити висновок, що у 2019 році рівень фінансової безпеки підприємства негативно вплинули неефективні інвестиційна та операційна діяльності, а також зниження вартості бізнесу. У 2020 році на рівень фінансової безпеки вплинули неефективна інвестиційна діяльність, нераціональна кредитна політика, зниження фінансової стійкості та ступеня покриття зобов'язань, а також зменшення вартості бізнесу. У 2021 році негативний вплив на рівень фінансової безпеки мали неефективна операційна діяльність, нераціональна грошово-кредитна політика та зниження вартості бізнесу. У 2022 році основними негативними факторами стали нераціональна грошово-кредитна політика та зниження вартості бізнесу.

Враховуючи комплексний характер фінансової безпеки підприємства, виникає необхідність побудови інтегрального показника, що відображає рівень фінансової безпеки з урахуванням фінансового стану підприємства. Для досягнення логічної завершеності та об'єктивності результатів аналізу пропонується об'єднати в загальний синтетичний показник основні коефіцієнти, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства.

Послідовність визначення інтегрального показника фінансової безпеки

1. Визначення ключових фінансових коефіцієнтів:

- Коефіцієнти ліквідності (наприклад, поточної та швидкої ліквідності).
- Коефіцієнти фінансової стійкості (наприклад, коефіцієнт автономії).
- Коефіцієнти рентабельності (наприклад, рентабельність активів, рентабельність продажу).
- Коефіцієнти ефективності використання активів (наприклад, обіг активів).

2. Нормалізація значень коефіцієнтів:

- Приведення значень кожного коефіцієнта до єдиної шкали (наприклад, шляхом стандартизації або мін-макс нормалізації).

3. Визначення вагових коефіцієнтів:

- Призначення вагових коефіцієнтів для кожного фінансового показника на основі їх важливості для фінансової безпеки підприємства.

4. Обчислення інтегрального показника:

- Використання формули для розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки, яка враховує нормалізовані значення коефіцієнтів та їх вагові коефіцієнти.

5. Інтерпретація результатів:

- Аналіз отриманого інтегрального показника для визначення рівня фінансової безпеки підприємства та виявлення можливих ризиків.

Запропонована методологія дозволяє комплексно оцінити фінансову безпеку підприємства, враховуючи основні аспекти його фінансової діяльності, і вжити необхідні заходи для її покращення [70]:

1. Для кожного показника визначається його нормативне значення.
2. Обчислюється ступінь відхилення конкретного показника підприємства від нормативу. Для цього використовуються наступні формули:

$$x_i = \begin{cases} \frac{D_{\max} - x_i}{D_{\max} - D_{\min}}, & \text{якщо напрямок оптимізації показника } \wedge D_{\max}; \\ \frac{x_i - D_{\min}}{D_{\max} - D_{\min}}, & \text{якщо } \wedge D_{\min}; \end{cases} \quad (2.1)$$

$x_i = \frac{a_i}{D_{\min}}$, якщо напрямок оптимізації показника $\wedge D_{\min}$; (2.2) a_i

де a_i - фактичне значення показника;

a_{ni} - нормативне значення показника.

3. Визначається інтегральна оцінка фінансової безпеки кожного періоду функціонування підприємства. Для цього використовується наступна формула:

$$RM = x_1 \pm x_2 \pm x_3 \pm \dots \pm x_n, (2.3)$$

При визначенні рейтингу фінансової безпеки за цим показником рейтинг змінюється з нижчого на більш високий. У цьому виразі знак " - " використовується для індикаторів з негативними значеннями.

Так як для оцінки рівня фінансової безпеки використовується показник 17, граничне значення, тобто мінімально необхідний рівень фінансової безпеки, дорівнює 17. Отримане значення визначається просто. При розрахунку ступеня відхилення у формулах 2.1 і 2.2, всі значення виявляються рівними 1, так як обидві складові будуть рівні нормативам конкретного показника.

Розрахунок показників фінансової стійкості ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники фінансової стійкості ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення					Відхилення від нормативного				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт фінансової автономії	>0,5	0,77	0,79	0,80	0,82	0,83	1,54	1,59	1,59	1,63	1,65
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	130	136	126	122	131	1,54	1,59	1,59	1,63	1,65
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,5	0,30	0,26	0,36	0,32	0,31	1,68	1,91	1,94	2,22	2,36

Коефіцієнт фінансової стійкості	>0,85	336	3,83	3,88	4,44	4,73	3,96	4,50	4,5?	5,23	5,56
---------------------------------	-------	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.9 свідчать про позитивні тенденції у фінансовій стійкості підприємства протягом 2018-2022 років:

- **Коефіцієнт фінансової автономії:** цей коефіцієнт перевищував нормативне значення та мав тенденцію до зростання, що свідчить про значний рівень власного капіталу підприємства. Це позитивний сигнал, оскільки високий рівень фінансової автономії вказує на незалежність підприємства від зовнішніх фінансових джерел.
- **Коефіцієнт фінансової залежності:** залишався в межах нормативного значення і демонстрував тенденцію до зменшення. Це вказує на зростання фінансової стійкості підприємства, оскільки зменшення фінансової залежності свідчить про зниження ризиків, пов'язаних з борговими зобов'язаннями.
- **Коефіцієнт фінансового ризику:** також знаходився в межах нормативного значення і мав тенденцію до зниження. Це свідчить про зменшення залежності підприємства від позикових джерел фінансування, що підвищує рівень фінансової автономії.
- **Коефіцієнт фінансової стійкості:** перевищував нормативне значення і демонстрував тенденцію до зростання. Це вказує на забезпеченість заборгованості підприємства власним капіталом, що є важливим фактором для стабільності та надійності фінансової діяльності.

Отже, загалом аналіз цих коефіцієнтів свідчить про покращення фінансового стану підприємства, зростання його стійкості та зменшення ризиків,

пов'язаних з фінансуванням.

Розрахунок показників ліквідності й платоспроможності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ліквідності і платоспроможності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення:					Відхилення від нормативного				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт покриття	>1	2,6+	Х51	2д9	2,85	3,26	2,64	1,26	0,91	1,14	1,36
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	1,86	1,66	1,70	2,03	2,43	3,11	ІДІ	0,91	1,22	1,43
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,3	0,11	0,08	0,04	0,09	0,19	0,57	0,16	0,31	1,10	5,30

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.10 свідчать про наступні тенденції у фінансовому стані підприємства протягом 2018-2022 років:

- **Коефіцієнт покриття:** значно перевищував нормативне значення, що вказує на наявність значного обсягу вільних ресурсів, сформованих за рахунок власних джерел. З точки зору кредиторів, такий рівень покриття є позитивним, оскільки свідчить про здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Однак з точки зору менеджера, велике нагромадження запасів та відволікання коштів у дебіторську заборгованість можуть свідчити про неефективне управління активами.
- **Коефіцієнт швидкої ліквідності:** також перевищував нормативне значення, що, зокрема, пов'язано зі зростанням дебіторської заборгованості. Це вказує на неефективну кредитну політику підприємства, оскільки зростання дебіторської заборгованості може негативно впливати на ліквідність.

- **Коефіцієнт абсолютної ліквідності:** був меншим за нормативне значення, що свідчить про недостатній запас високоліквідних активів у підприємства. Це може бути ризиком у разі потреби швидко покрити короткострокові зобов'язання.

Дані таблиці 2.11 відображають показники рентабельності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках:

Коефіцієнти рентабельності: протягом зазначеного періоду всі коефіцієнти рентабельності знаходилися в межах нормативного значення, але мали тенденцію до зниження. Це свідчить про поступове зменшення ефективності господарської діяльності підприємства, що може бути наслідком як зростання витрат, так і зниження обсягів реалізації продукції.

Отже, загальний аналіз свідчить про необхідність удосконалення управлінських підходів до управління активами та фінансовою політикою підприємства, щоб покращити фінансову стійкість і ефективність господарської діяльності..

Таблиця 2.11

Показники рентабельності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Нормативне значення	Фактичне значенні					Відхилення від нормативного				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Рентабельність активів	>0,05	ОД 9	ОД 8	0,14	0,12	0,09	3,8?	3,51	2,85	2,39	1,71
Рентабельність несоборотних активів	>0,1	0,49	0,17	0,28	0,25	0,20	4,90	3,66	2,80	2,50	1,99
Рентабельність оборотних активів	>0,1	0,32	0,34	0,29	0,13	0,15	3,20	3,3?	2,91	2,28	1,51
Рентабельність власного капіталу	>0,15	0,25	0,22	0,18	0,15	0,10	1,6?	1,48	1,20	0,9?	0,69

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.12, що відображають показники ділової активності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках, свідчать про такі ключові моменти:

- **Коефіцієнти оборотності активів і власного капіталу:** протягом зазначеного періоду ці коефіцієнти знаходилися в межах нормативного

значення, але мали тенденцію до зниження. Це вказує на поступове уповільнення ділової активності підприємства, що може свідчити про недостатню ефективність використання ресурсів для генерування доходів.

- **Оборотність дебіторської заборгованості:** знаходилася поза межами нормативного значення, що вказує на неефективну кредитну політику підприємства. Це може означати, що підприємство не встигає своєчасно стягувати борги з клієнтів, що негативно впливає на ліквідність і фінансовий стан.
- **Оборотність кредиторської заборгованості:** також перебувала поза межами нормативного значення, що може свідчити про проблеми в управлінні зобов'язаннями підприємства. Це може вказувати на те, що підприємство затримує оплату своїм постачальникам, що в довгостроковій перспективі може призвести до втрати довіри та погіршення умов співпраці.

Таблиця 2.12

Показники ділової активності ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення					Відхилення БІД НОРМАТИВНОГО				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Оборотність активів	> 1	2,03	1,91	2,00	1,62	1,61	2,03	1,91	2,00	1,62	1,61
Оборотність власного капіталу		2,64	2,41	2,52	1,98	1,95	1,76	1,61	1,68	1,32	1,30
Оборотність дебіторської заборгованості в днях	<30	69	61	55	73	80	0,43	0,49	0,55	0,41	0,38
Оборотність кредиторської заборгованості в днях	<30	32	31	28	35	34	0,94	0,96	1,07	0,87	0,88

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Розрахунок показників майнового стану ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Показники майнового стану ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення					Відхилення від нормативного				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт зносу основних засобів	<0.5	0,37	0,38	0,32	0,37	0,43	1,33	1,33	1,57	1,35	1,16
Коефіцієнт оновлення основних засобів	<0.5	0,21	0,34	0,23	0,14	0,10	0,43	0,69	0,46	0,28	0,20
Коефіцієнт придатності основних засобів	>0.3	0,63	0,62	0,68	0,63	0,37	1,25	1,25	1,36	1,26	1,14

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Дані таблиці 2.13 свідчать про наступні тенденції в майновому стані ФГ «Щербич» протягом 2018-2022 років:

- **Коефіцієнти майнового стану:** протягом цього періоду вони знаходилися в межах нормативних значень, що свідчить про задовільне майнове забезпечення підприємства. Це означає, що підприємство має достатньо активів для виконання своїх зобов'язань і підтримки операційної діяльності.
- **Тенденція до зниження коефіцієнтів зносу та оновлення основних**

засобів: хоча підприємство в цілому має задовільний майновий стан, зниження цих коефіцієнтів може вказувати на потенційні проблеми в майбутньому. Зменшення коефіцієнта зносу свідчить про те, що основні засоби можуть застарівати, що може призвести до зниження їхньої продуктивності та ефективності.

- **Погіршення майнового стану:** якщо тенденція до зниження коефіцієнтів зносу та оновлення продовжиться, це може вказувати на ризики, пов'язані з недостатнім інвестуванням у оновлення та модернізацію основних засобів. В результаті, підприємство може зіткнутися з проблемами, пов'язаними з підтримкою конкурентоспроможності та ефективності.

Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках відображено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14 Інтегральний показник фінансової безпеки ФГ «Щербич» у 2018-2022 роках*

Показник	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Інтегральний показник фінансової стійкості	3,72	9,58	9,69	10,72	11,22
Інтегральний показник ліквідності й платоспроможності	6,31	252	2,13	3,46	3,09
Інтегральний показник рентабельності	13,64	12,02	9,76	3,1+	5,90
Інтегральний показник ділової активності	5,17	4,98	5,30	4,21	4,17
Інтегральний показник майнового стану	3,01	3,26	3,39	2,38	2:50
Інтегральний показник фінансової безпеки	36,86	32,36	30,27	29,41	31,88

* Розраховано та складено авторами на основі звітності ФГ «Щербич»

Згідно з даними, наведеними в таблиці 2.14, у період з 2018 по 2022 рік обов'язкові показники фінансової безпеки компаній були дуже високими. Обов'язковий показник фінансової стабільності продемонстрував стійку тенденцію до зростання і перевищив нормативний рівень. Інтегральні показники ліквідності та платоспроможності за 2019-2020 роки мали нижчі значення, ніж зазвичай. Це свідчить про проблеми компанії з погашенням своїх зобов'язань. Інтегральний показник рентабельності мав тенденцію до стабільного зниження. Тобто в майбутньому у компанії можуть виникнути проблеми з ефективністю її

діяльності. Інтегральний показник ділової активності мав нестійку динаміку, але перевищив нормативний рівень. Якщо в майбутньому цей показник знизиться, оборот підприємства може сповільнитися. Інтегральний показник майнового стану мав нестійку динаміку, але перевищив нормативний рівень у 2018-2020 роках. Якщо в 2021-2022 роках цей показник знизиться і перевищить нормальне значення, майновий стан майбутнього підприємства може погіршитися.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ринкові умови сприяють розвитку самостійності підприємств, економічної та юридичної відповідальності. Це призводить до збільшення обсягів виробництва, створення умов для підприємницької діяльності, що гарантують випуск високоякісної продукції, сприяють розвитку економічних відносин між господарюючими суб'єктами, кредитними, страховими та акціонерними інститутами. Такі відносини опосередковуються грошовим потоком. Але сучасне кризове явище провокує інфляційний процес і уповільнює розвиток цих відносин. Відсутність фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства на всіх етапах виробництва і реалізації призводить до порушення безперервного кругообігу фінансових ресурсів, не гарантує нормального функціонування та економічного розвитку підприємства, знижує фінансову стійкість. Питання забезпечення фінансової безпеки в таких ситуаціях особливо актуальне.

Фінансова безпека розглядається як стабільний стан фінансової системи, спрямований на створення оптимальних умов для ефективного функціонування всіх компаній і організацій з різними формами власності, захист вітчизняних виробників і внутрішніх неділь, а також забезпечення довгострокового відновлення. Товаровиробники повинні максимально концентрувати свої фінансові ресурси за державної підтримки, розробляти і впроваджувати високоефективні національні інновації, раціонально використовувати людський та інтелектуальний капітал, ефективно розподіляти фінансові ресурси, виробляти конкурентоспроможну продукцію і надавати високоякісні послуги, що користуються попитом не тільки в Україні, а й за кордоном. За кордоном.

Оскільки промислові підприємства споживають природні ресурси (земля, вода,

забруднення навколишнього середовища) в процесі виробництва товарів, вони повинні відшкодувати ці витрати державі за рахунок доходів від виробництва.

Для забезпечення фінансової безпеки компанії повинні розвиватися, створюючи нові робочі місця і диверсифікуючи свою фінансову, інвестиційну та операційну діяльність, що сприяє збільшенню прибутку і, як наслідок, збільшення фінансового впливу на консолідований бюджет держави.

Процес підвищення фінансової безпеки підприємства повинен здійснюватися протягом всієї фінансово-господарської діяльності, і, перш за все, підтримання балансу між надходженням і витрачанням грошових коштів при одночасному забезпеченні достатніх запасів реальної стабільності при плануванні майбутніх грошових надходжень і витрат може дозволити підприємству бути відносно безпечним з точки зору виконує свої фінансові зобов'язання і стежить за тим, щоб діяльність не була розрізненою. [11] Його можна використовувати різними способами.

Фінансова безпека підприємства є ключовим чинником сталого розвитку держави, забезпечуючи збереження єдиної структури економіки, зростання валового національного продукту та підвищення споживчого попиту. Створення ефективної фінансової стабільності підприємств різних форм власності та розмірів виробництва сприяє зниженню інфляційних процесів, покращенню соціально-економічного становища населення, зростанню конкурентоспроможності, збільшенню частки вітчизняних товарів на внутрішньому та світовому ринках, а також обмеженню споживання неякісних іноземних товарів.

Якщо розглядати сукупність заходів із забезпечення фінансової безпеки підприємств, то їх дієвість буде залежати від своєчасної та ефективної реалізації уповноваженими органами управління основних завдань, відображених на

рис. 3.1.

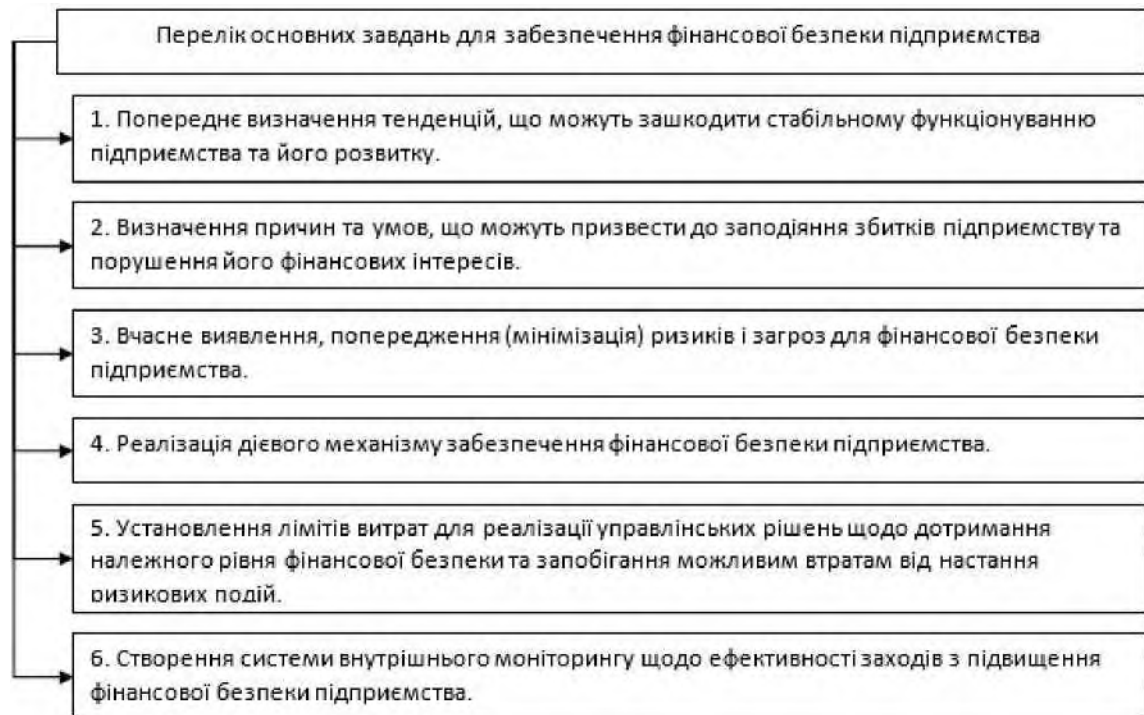

Рис. 3.1. Перелік основних завдань для забезпечення фінансової безпеки підприємства*

* Складено авторами самостійно

Для забезпечення фінансової безпеки підприємств і визначення основних напрямів її підвищення важливо підходити до цього питання комплексно та системно. Запропонований ієрархічний підхід, базуючись на п'яти рівнях, дозволяє більш ефективно аналізувати та вирішувати проблеми фінансової безпеки. Ось короткий опис кожного з рівнів:

1. Мегаекономічний рівень

Цей рівень охоплює глобальні економічні фактори, які впливають на фінансову безпеку підприємств. Сюди входять міжнародні економічні тенденції, глобалізація, зміни в політичній ситуації, а також вплив світових фінансових ринків.

2. Макроекономічний рівень

На цьому рівні розглядаються національні економічні показники, такі як ВВП, рівень інфляції, безробіття, державна політика, а також регуляторні зміни, які можуть впливати на операції підприємств і їх фінансову стабільність.

3. Мезоекономічний рівень

Цей рівень стосується галузевих аспектів, включаючи конкурентне середовище, ринкові структури, специфіку галузі, в якій працює підприємство. Важливо розуміти, як зовнішні фактори, такі як зміни в попиті та пропозиції, впливають на фінансову безпеку.

4. Мікроекономічний рівень

На цьому рівні аналізуються внутрішні процеси підприємства, такі як управління фінансами, структури витрат, інвестиційна діяльність, а також ефективність використання ресурсів. Це дозволяє виявити слабкі місця та можливості для покращення фінансової безпеки.

5. Наноекономічний рівень

Цей рівень фокусується на окремих аспектах діяльності підприємства, таких як управлінські рішення, інновації, технологічні зміни та їх вплив на фінансову безпеку. Важливо враховувати деталі, які можуть суттєво вплинути на загальну фінансову стратегію підприємства.

Висновки

Застосування ієрархічного підходу до аналізу фінансової безпеки підприємства дозволяє врахувати різноманітні фактори, що впливають на його стабільність та ефективність. Це може допомогти в розробці цілеспрямованих стратегій для підвищення фінансової безпеки на всіх рівнях.

На рис. 3.2 представлено напрями забезпечення фінансової безпеки вітчизняних підприємств в розрізі зазначених вище п'яти рівнів.

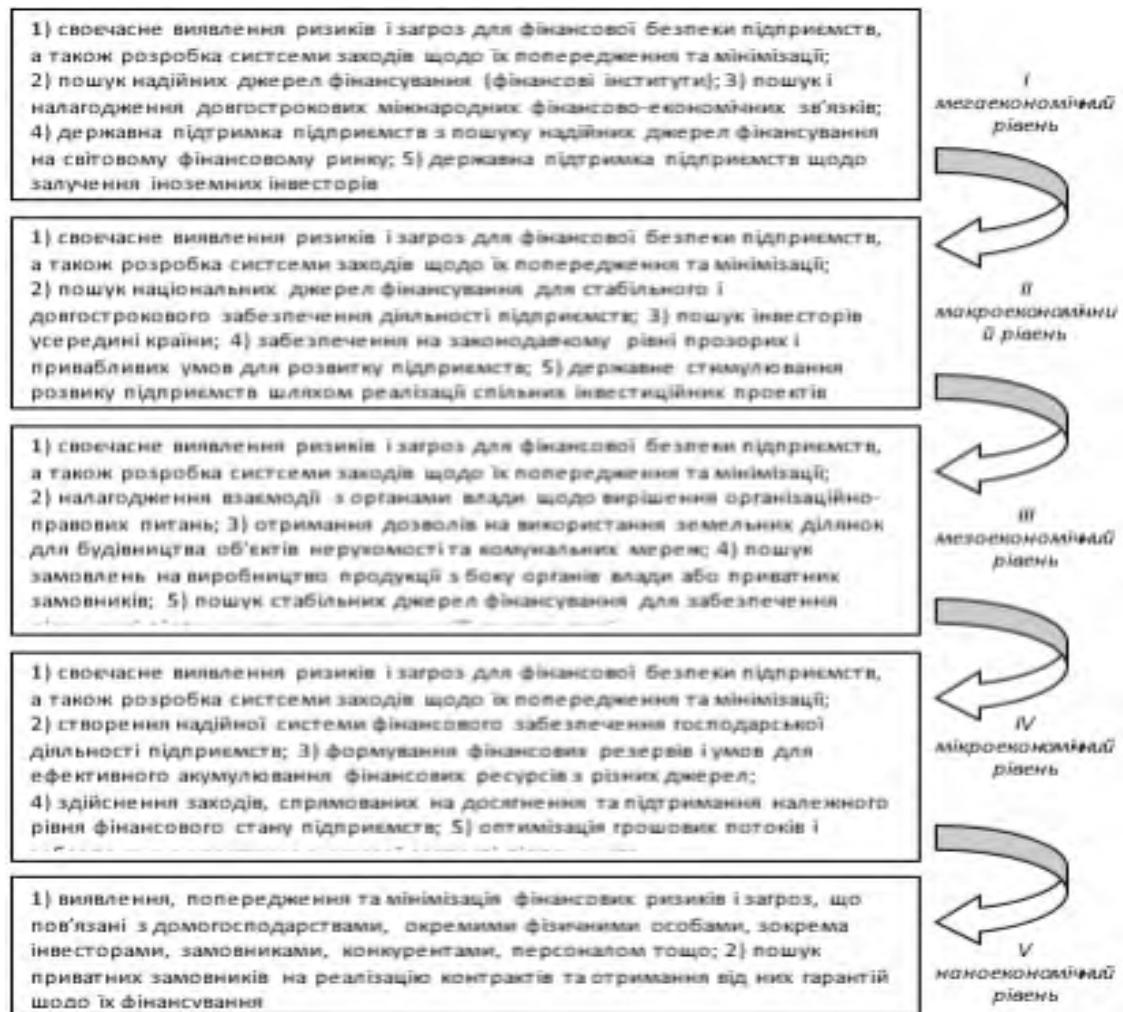

Рис. 3.2. Напрями забезпечення фінансової безпеки підприємства*

* Складено авторами самостійно

На малюнку 3.2 показано, що, незалежно від масштабу діяльності, одним з найбільш важливих способів досягнення достатнього рівня фінансової безпеки компанії є забезпечення стабільної та ефективної фінансової підтримки.¹ Це дозволяє сконцентрувати фінансові ресурси на необхідному обсязі, що може бути зроблено з різних джерел з використанням безлічі фінансових інструментів і схем. Подальше використання цих ресурсів повинно здійснюватися з урахуванням цілей і завдань, зазначених у довгострокових і короткострокових планах, а також конкретних умов ведення бізнесу.

При цьому слід зазначити, що потреба у фінансових ресурсах багато в чому залежить від масштабів фінансово-господарської діяльності, тому заходи щодо

залучення фінансових ресурсів повинні відповідати не тільки амбітним планам, а й реальним можливостям будівельних підприємств. Крім жовтня декомунізації, такі заходи повинні підтримуватися здатністю держави генерувати фінансові ресурси за рахунок стабільного зростання ВВП, а також здатністю фінансових ринків країни концентрувати і розподіляти ці ресурси між організаціями з урахуванням різних аспектів.

При дотриманні 2-х умов можливе зміцнення або підтримання безпеки господарюючого суб'єкта [36]:

1) перша умова-це підтримка або збільшення потенціалу підприємства за рахунок факторів виробництва (засобів праці, предметів робочої сили) для підтримки виробничих потужностей;

2) друга умова забезпечує гарантію ліквідності за рахунок забезпечення платоспроможності, необхідної для створення умов для своєчасного погашення короткострокових зобов'язань, тобто фінансового балансу підприємства, що дозволяє захистити його від банкрутства.

Тому комплекс першочергових заходів щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств має здійснюватися на мікроекономічному рівні та включати в себе такі групи інструментів, як економічні, ресурсозберігаючі, соціальні, фінансові, організаційно-економічні, кадрові, виробничі та інноваційні (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Інструменти забезпечення фінансової безпеки на мікрорівні*

* Складено авторами самостійно

У складі виробничих інструментів для забезпечення фінансової безпеки підприємств важливими є модернізація основних засобів і засобів виробництва. Це передбачає поступову зміну старого обладнання на більш продуктивне, що дозволяє випускати якісну продукцію з меншими витратами, а отже, досягати кращих фінансових результатів. Крім того, важливими є розширення кількості та підвищення якості робочих місць для виробництва інноваційної продукції, а також систематичне підвищення кваліфікації працівників відповідно до графіка.

Організаційно-економічні інструменти, що забезпечують фінансову безпеку підприємств, повинні включати постійний пошук нових фінансово обґрунтованих напрямків для ведення бізнесу. Це передбачає раціональне використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних цілей, підтримки

поточної діяльності та систематичний моніторинг фінансових потоків. Такий підхід дозволяє зменшити неефективне використання ресурсів, максимізувати результати в основній діяльності та супутніх виробництвах, а також оптимізувати фінансові інструменти.

Крім того, важливо підвищувати інтелектуальний потенціал працівників у пошуку можливостей для покращення фінансових результатів, стимулювати своєчасне погашення дебіторської заборгованості та безперервно управляти витратами. Це включає мінімізацію необов'язкових витрат, аудит капітальних вкладень і пошук шляхів зниження непродуктивних витрат. Оптимізація товарних запасів та реалізація непрофільних основних засобів, які не використовуються у виробництві, також є важливими завданнями.

До інноваційних інструментів фінансової безпеки підприємств відносяться розробка, впровадження та адаптація нововведень відповідно до особливостей їх діяльності, виробництво конкурентоспроможної продукції, що відповідає міжнародним стандартам, а також просування перспективних товарів на глобальному ринку.

Економічні засоби забезпечення фінансової безпеки підприємства сприяють зниженню рівня збитків, втрат грошових коштів і активів. Це включає раціональне використання коштів для досягнення цілей, прискорення оборотності активів, безперервний моніторинг та аналіз фінансів за джерелами доходів, розробку ефективних механізмів реалізації товарів, вдосконалення експортної політики для товарів з високою доданою вартістю та скорочення частки тіньової економіки.

Соціальні інструменти фінансової безпеки підприємства передбачають практичні дії, такі як підвищення заробітної плати, вдосконалення форм стимулювання праці фахівців, які займаються діяльністю, спрямованою на зростання доходів, скорочення розриву в заробітній платі між

висококваліфікованими та низькооплачуваними працівниками, а також створення умов для високопродуктивної праці. Важливо впроваджувати нові ідеї у виробничі відносини та забезпечувати сприятливі умови праці для новаторів, які працюють над створенням нових видів продукції, розвитком логістики, оперативного обліку та систем моніторингу фінансових ресурсів.

Загалом, організаційно-економічні інструменти забезпечення фінансової безпеки повинні включати заходи щодо підвищення ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, товарно-матеріальними запасами, грошовими ресурсами та фінансовими ризиками.

Ефективне управління запасами повинно не тільки забезпечувати сувору політику розподілу ліквідних активів шляхом визначення оптимального обсягу замовлення, кількості замовлень і терміну доставки, а й оптимізувати вартість запасів, їх доставку і обслуговування, щоб мінімізувати витрати на зберігання, можливий ризик псування і фінансові втрати, пов'язані з заморожуванням запасів. частина оборотного капіталу.

Розробка методик оцінки вибору потенційних споживачів продукції з урахуванням рівня платоспроможності та інших фінансових показників їх діяльності; диференціація кредитного статусу в залежності від виду продукції, попиту, пропозиції, конкурентоспроможності, наявності конкуренції на ринку; визначення прийнятного рівня розрахунків дебіторська заборгованість; рефінансування в сучасних формах (факторинг, векселі, конфіскація), ефективний контроль за переміщеннями, своєчасне стягнення дебіторської заборгованості (частково [64]).

Ефективне управління кредиторською заборгованістю дозволяє розширити ринок збуту товарів і залучити нових продавців продукції. Для нормального функціонування підприємства необхідно забезпечити необхідні оборотні кошти. Нестача оборотних коштів потребує додаткового фінансування, що становлять управління кредиторською заборгованістю: статистичний та динамічний аналіз

формування та погашення кредиторської заборгованості; обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального строку такої відстрочки; запобігання утворенню заборгованості. прострочена кредиторська заборгованість, при необхідності, продовження терміну погашення кредиторської заборгованості, відповідно, і додаткові витрати на її надання.

Ефективне управління грошовими коштами передбачає визначення суми готівки, необхідної для виконання поточних зобов'язань, непередбачених витрат, створення платіжного календаря і використання моделей Baumol і Miller-Or, проте, використання моделей Baumol і Miller-Or в умовах інфляційного процесу в діяльності вітчизняних підприємств, нерозвиненості умов викликає високий інтерес курси валют і ринки цінних паперів. Управління фінансовими ризиками-ефективний інструмент підвищення фінансової безпеки компанії, запобігання збитків і банкрутства. Процес управління фінансовими ризиками зазвичай складається з 4 етапів. На першому етапі визначаються ризики підприємства, на другому етапі проводиться аналіз, проводиться кількісна оцінка ступеня ризиків, на третьому етапі підбираються конкретні методи управління ризиками для їх мінімізації, а на четвертому етапі проводиться оцінка ризиків. досягнуті результати та ефективність цього управління досягнуті.

До ресурсозберігаючих засобів забезпечення фінансової безпеки підприємства відносяться зниження декомунізації матеріалів за рахунок впровадження нових технологій і поліпшення якості готової продукції, що виключає масові шлюби. Також важливо дотримуватися поточних та майбутніх екологічних вимог.

Отже, для забезпечення фінансової безпеки підприємств необхідно вживати заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх діяльності. Це включає зростання продажів, скорочення періоду оборотності активів і підвищення рентабельності шляхом зниження витрат на виробництво та вартості кредитних

ресурсів, а також уникнення прострочених заборгованостей.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження природи фінансової безпеки підприємства, його основних ознак та перспективних напрямів дозволило виокремити чотири ключові аспекти: фінансовий стан підприємства, ступінь його захищеності, роль у загальному контексті економічної безпеки та здатність ефективно здійснювати свою діяльність.

Ми пропонуємо розглядати фінансову безпеку підприємства як міру гармонізації економічних інтересів підприємства та інтересів суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства. Це розуміння не суперечить попереднім визначенням фінансової безпеки, оскільки також визнає істотний вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Проте принципова відмінність полягає в тому, що не можна повністю захистити підприємство від негативних впливів зовнішнього середовища, оскільки його діяльність відбувається в цьому середовищі, і без нього вона неможлива. Водночас варто враховувати і позитивні аспекти цього впливу.

Фінансова безпека бізнесу як економічної концепції має важливу особливість. По-перше, це один з основних елементів економічної безпеки підприємств. Фінансову безпеку друзів можна охарактеризувати за допомогою ряду кількісних і якісних показників, що відображають рівень захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз. Крім того, показники фінансової безпеки повинні мати порогові значення, що дозволяють оцінити рівень фінансової стійкості підприємства. Метою забезпечення фінансової безпеки є набір преференційних фінансових інтересів бізнесу, які необхідно захищати під час його діяльності. Основою формування фінансової безпеки є виявлення реальних потенційних загроз фінансовим інтересам підприємства як з внутрішнього, так і з зовнішнього середовища. Найважливішою метою фінансової безпеки є створення фінансових

умов, необхідних для сталого зростання і розвитку компанії в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Фінансова безпека підприємства підлягає впливу різноманітних загроз і ризиків. Загрози фінансовій безпеці можна визначити як потенційні або реальні дії, події, процеси чи явища, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства, його систему та фінансові інтереси, заважаючи досягненню фінансового благополуччя. Ризик в контексті фінансової безпеки підприємства слід розуміти як ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків, таких як втрати доходу або капіталу, які можуть бути виражені в грошовій формі. Це пов'язано з вибором альтернатив під час здійснення діяльності підприємства у відповідності до конкретних фінансово-економічних цілей в умовах невизначеності та конфліктності.

Один з підходів до оцінки рівня фінансової безпеки — індикаторний, що полягає в порівнянні фактичних значень показників кожної функціональної складової фінансової безпеки з їх пороговими значеннями. Оцінка індикаторів фінансової безпеки ФГ «Щербич» за 2018-2022 роки виявила певні загрози: з боку чинної системи оподаткування в бюджетній складовій, проблеми з погашенням кредиторської і дебіторської заборгованості в кредитній складовій, а також ризики, пов'язані з ефективністю здійснення інвестицій в інвестиційній складовій. Проте в банківській та страховій складових фінансовій безпеці підприємства загрози не виявлено.

Оцінка фінансової безпеки підприємства включає аналіз фінансового потенціалу на основі агрегованих форм звітності, що відображають інформацію про формування фінансових потоків з використанням власних і залучених джерел, а також їх розміщення за сферами виробництва та обігу. Проведена оцінка фінансової безпеки ФГ «Щербич» показала, що у 2019 році на рівень фінансової безпеки негативно впливали неефективні інвестиційна та операційна діяльності,

а також зниження вартості бізнесу. У 2020 році ситуація погіршилася через неефективну інвестиційну діяльність, нераціональну кредитну політику, зниження фінансової стійкості та покриття зобов'язань, а також зменшення вартості активів. У 2021 році на рівень фінансової безпеки вплинули неефективна операційна діяльність і нераціональна грошово-кредитна політика. У 2022 році негативними факторами стали нераціональна грошово-кредитна політика та зниження вартості бізнесу.

Враховуючи комплексний характер фінансової безпеки, виникає потреба в розробці інтегрального показника, що враховує фінансовий стан підприємства. Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки ФГ «Щербич» за 2018-2022 роки показав, що хоча показник варіювався, він залишався на достатньо високому рівні. Інтегральний показник фінансової стійкості демонстрував стабільне зростання та перевищував нормативний рівень. Проте інтегральний показник ліквідності й платоспроможності був нижчим за норму, що вказує на проблеми з погашенням зобов'язань. Інтегральний показник рентабельності, хоч і мав тенденцію до зменшення, перевищував нормативний рівень завдяки включенню чотирьох показників. Інтегральний показник ділової активності також перевищував норматив, хоча мав нестабільну тенденцію, що може призвести до уповільнення оборотності в майбутньому. Інтегральний показник майнового стану, попри свою нестабільність, також перевищував норму, але його зниження може негативно позначитися на майновому становищі підприємства. Для підвищення рівня фінансової безпеки було обґрунтовано напрями та розроблено заходи, які в сукупності сприятимуть поступовому зростанню фінансової безпеки підприємства. Дослідження показало важливість врахування ієрархічних рівнів функціонування економіки, зокрема мега-, макро-, мезо-, мікро- та наноекономіки, що дозволило розробити ефективні заходи з урахуванням впливу кожного рівня на фінансову систему підприємства.

Впровадження цих заходів в практику дозволить стабілізувати кризові явища і підвищити рівень фінансової безпеки за рахунок збалансованого розвитку в умовах ринкових трансформацій. Таким чином, необхідно забезпечити фінансову безпеку підприємств за рахунок фінансової стабільності, платоспроможності та ліквідності, якості формування та використання ресурсного потенціалу, боротьби з загрозами економічній безпеці, поліпшення правового захисту у всіх сферах діяльності, підтримки високого рівня кваліфікації персоналу та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Blakyta G., Ganushchak T. Enterprise financial security as a component of the economic security of the state. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 2. P. 248-256.
2. The Global Risks Report 2023 : insight report. 18th edit. Geneva : World Economic Forum, 2023. 98 p.
3. Trydid O. M., Orekhova K. V., Zelenska M. V., Fialkovska I. V. The evolution of threats to company's financial security. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2015. Vol. 1 (18). P. 88-102.
<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i18.46127>.
4. Антонова О. В. Система критеріїв оцінки фінансової безпеки торговельних підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. Вип. 2. С. 266-273.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні: методологія оцінки та механізми забезпечення : монографія. Київ : КНТЕУ, 2004. 759 с.
6. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. №4 (83). С. 129-133.
7. Біляк Ю. В. Основні загрози фінансовій безпеці корпоративних підприємств. *Агросвіт*. 2017. №12. С. 20-30.
8. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
9. Бойко І. В. Дефініції «ризик», «загроза», «небезпека» як об'єкти наукових досліджень у напрямі економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5 (05). С. 94-98.
10. Бондаренко М. М. Теоретичні аспекти дослідження фінансової безпеки підприємства та шляхи її забезпечення. *Міжнародний науковий журнал*

«Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2023. №2. С. 194-199.

11. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення *Економічний вісник університету. 2023. Вип. 56. С. 106-113.*

12. Варналій З. С., Щенявська В. О. Стратегічні аспекти фінансової безпеки підприємства в умовах сучасних викликів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2023. №6. С. 126-131.*

13. Вдовенко Н. М., Овчаренко Є. І., Гук О. В., Бабій Л. І. Механізм ефективного управління фінансовою безпекою в системі бізнес-планування інноваційно орієнтованих підприємств в умовах діджиталізації та економічних викликів. *Формування ринкових відносин в Україні. 2023. №7-8. С. 52-58.*

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2005. 1728 с.

15. Вудвуд В. В., Батієвська О. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля. 2019. Вип 5. С. 89-93. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2019-25-12>.*

16. Гайдуков М. О., Шуміло О. С. Визначення суті поняття «фінансова безпека підприємства» та загроз для неї. *Бізнес Інформ. 2021. №3. С. 87-93.*

17. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства, сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст. 2003. №8. С. 65-67.*

18. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV . Дата оновлення: 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

19. Гринчук Т. П., Ціхановська А. М., Чичкалюк Д. О. Удосконалення методик фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 1. С. 73-77.*

20. Гринюк Н., Докієнко Л. Фінансова безпека підприємств України.

Вісник

Київського національного торговельно-економічного університету. 2021. №2. С. 79-93.

21. Демченко І. В. Фінансова безпека аграрних суб'єктів господарювання. *Фінанси, банки, інвестиції*'. 2020. №4. С. 54-60.

22. Дем'янчук О. І., Хохонік К. В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 15. С. 167-171.

23. Єпіфанов А. О., Пластун О. Л., Домбровський В. С. та . Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. ред. дА. О. Єпіфанова. Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2009. 295 с.

24. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. монографія,. Київ : Нац. акад. упр., 2018. 231 с.

25. Жукевич С., Жук Н. Аналіз ймовірності настання кризових явищ як детермінанта фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 1. С. 182-200.

26. Зигрій О. В. Вплив ризиків та загроз на стан фінансово-економічної безпеки підприємств. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 1. С. 105-108.

27. Іванієнко В. В., Сологуб А. А. Теоретико-методологічні аспекти формування та розвитку системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Вип. 4. С. 33-41.

28. Кириченко О. А., Кудря І. В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №10. С. 22-26.

29. Кім Ю. Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук за спец. 21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності». Київ, 2009. 21 с.

30. Князь С. В. та ін. Фінансова рівновага як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія; за наук. ред. С. В. Князя. Львів : Левада, 2022. 372 с.

31. Коваленко О. В., Ященко Л. О. Діагностика стану фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2021. №1. С. 52-60.

32. Кононова І. В. Підходи до трактування фінансової безпеки підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 6. С. 7-10.

33. Конституція України від 26.06.1996 р. №254к/96-вр. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

34. Корнєєв В. В. Загрози фінансовій безпеці підприємствам України в умовах воєнного стану. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. №12 (259). С. 71-76. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7711759>.

35. Краснокутська Н. С., Коптєва Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 14-19.

36. Кужелєв М. О., Федина В. В., Щербина В. Ю. Напрями зміцнення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економіка і управління*. 2022. №2. С. 73-78.

37. Кузенко Т. Б., Полтініна О. П. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах контролінгу : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 228 с.

38. Лютий І. О., Рожко О. Д., Плешакова Н. А. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва України в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2023. №3. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_3_13 (дата звернення: 01.12.2023).

39. Ляшенко О. М. Класифікація загроз фінансовій безпеці машинобудівного підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 2. С. 44-48.

40. Макаrchук І. М., Малишко В. В., Яременко Л. М. Фінансова безпека підприємств: характерні ознаки, складові, основні загрози й небезпеки. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 56. С. 183-193.

41. Мандзіновська Х. О. Внутрішні загрози фінансовій безпеці підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип 4 (04). С. 167-171.

42. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства *Науковий вісник Донбасу*. 2009. №4 (18). С. 133-136.

43. Медведєва І. Б., Погосова М. Ю. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : монографія. Х.арків : Вид. ХНЕУ, 2019. 263 с.

44. Мельник С. І. Дослідження викликів, ризиків, загроз та небезпеки в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4 (72). С. 172-177. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-25>.

45. Мілай О. І. Фінансова безпека на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2019. №38. С. 263-269.

46. Могиліна Л. А. Система загроз фінансовій безпеці сучасних підприємств. *Економіка. Управління. Інновації*. 2022. Вип. 1 (11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2022_1_72 (дата звернення: 20.10.2023).

47. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 380 с.

48. Новіков А. О. Ієрархічна схема загроз фінансово-економічній безпеці підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 16. Ч. 2. С. 77-80.

49. Орлик О. В. Класифікація та систематизація загроз фінансово-економічній безпеці підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. №1 (62). С. 106-115.

50. Панченко В. А., Панченко О. П. До питання аналізування фінансово-економічної безпеки підприємницького сектору. *Innovation and Sustainability*. 2022. Iss. 3. С. 79-86.

51. Парфенюк Є. І., Шушкова Ю. В. Уточнення сутнісних характеристик категорії «фінансова безпека підприємництва». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2022. Вип. 24.1. С. 264-270.

52. Підхомний О. М., Микитюк Н. О., Вознюк І. П. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2007. №605. С. 119-123.

53. Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. Фінансова безпека підприємства та теоретичне обґрунтування напрямів її оцінки. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. №2. Т. 1. С. 43-48.

54. Романів Є. М., Буцьо А. В. Сучасні тенденції і механізми фінансової безпеки в бізнесових структурах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2022. №12. С. 20-23.

55. Романчик Т. В. Небезпека, загроза, ризик: аналіз термінологічного апарату теорії економічної безпеки. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2020. №17. С. 257-267. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.192866>.

56. Світлична В. Ю., Світлична Т. І. Фінансова безпека: організація, загроза,

обліковий вимір. *Комунальне господарство міст*. 2020. №102. С. 252-260.

57. Сніщенко Р. Г. Фінансова безпека суб'єктів господарювання : підручник. Кременчук : НОВАБУК, 2023. 260 с.

58. Сорока М. А., Тарасенко І. О., Коваленко Д. І. Удосконалення системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в агропромисловій галузі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2022. №10. С. 69-75.

59. Стащук О. В., Андрійчук М. П. Зовнішні та внутрішні загрози фінансової безпеки підприємства. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. Серія: Економіка. 2020. Вип. 19. С. 220-222.

60. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний простір*. 2008. №9. С. 140-148.

61. Суханова Н. В. Ризики, загрози та небезпеки в управлінні діяльністю підприємств в кризових умовах: спільні риси та відмінності. *Ефективна економіка*. 2019. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2544> (дата звернення: 20.10.2023).

62. Ткаченко С. О. Формування системи безпеки фінансово-господарської діяльності підприємств: концептуальні засади та основні напрями *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2020. №3 (60). С. 72-77.

63. Товпик Д. В., Дем'янчук О. І. Теоретичні положення фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. *Modern economics*. 2022. №36. С. 137-142.

64. Трусова Н. В., Пристемський О. С., Мельник Л. М. Управління фінансовими потоками господарської діяльності: інструменти та стабілізатори фінансової безпеки розвитку суб'єктів сільського господарства. *Modern economics*.

2022. №34. С. 116-121.

65. Чакалов А. К. Носань Н. С. Проблеми управління фінансово-економічною безпекою бізнесу під впливом війни: традиційні напрями досліджень і проєктний підхід. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. №1. С. 105-109.

66. Чикуркова А. Д., Ясінецька І. А., Хоменко О. А. Формування і розвиток системи управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств : монографія. Чернівці : Технодрук, 2021. 333 с.

67. Шелест В. В. Управління фінансовою безпекою довірчого товариства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №3. С. 181-184.

68. Юрій Е. О. Оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі фінансового моніторингу діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2023. №3. С. 71-79.

69. Ярошевич Я. С. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах воєнного стану. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. № 7-8. С. 111-119.

70. Яструбецька Л. С. Комплексна методика оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні за умов гібридних загроз. *Підприємництво та інновації*. 2021. Вип. 17. С. 75-82.
